

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณี : กัลปพฤกษ์
ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา

โดย

สุดวดี สุวรรณ
นิโรจน์ จรุงจิตวิทวัส

สนับสนุนงบประมาณโดย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ประจำปีงบประมาณ 2555

Creative Thai Traditional painting : Glunlapluk tree
of satisfaction

By

Sudwadee Suwan
Niroj Jarungjitvittawat

Granted by

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Fiscal year 2012

ร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณี : กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่ง
ความสมปรารถนา

โดย

นางสุดวดี สุวรรณ

นายนิโรจน์ จรุงจิตวิทวัส

สนับสนุนงบประมาณโดย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ประจำปีงบประมาณ 2555

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมติฐานของการศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
การนำเสนอผลงาน	5
2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์	6
แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์	6
ข้อมูลเบื้องต้นของการสร้างสรรค์	7
ความบันดาลใจการสร้างสรรค์.....	11
อิทธิพลที่ได้รับในการสร้างสรรค์.....	11
3 ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์	18
ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล	18
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน.....	22
ทัศนธาตุที่ปรากฏในผลงาน.....	25
สรุปผลการสร้างสรรค์	26
4 การวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์.....	29
การวิเคราะห์ทัศนธาตุ	29
จุด.....	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เส้น.....	29
รูปร่าง-รูปทรง.....	30
สีและน้ำหนักเข้ม - อ่อน.....	30
การวิเคราะห์หลักการทางทัศนศิลป์.....	31
จุดเด่น-จุดรอง.....	31
ดุลยภาพ.....	31
ที่ว่าง.....	31
จังหวะ.....	31
สัดส่วน.....	31
เอกภาพ.....	32
สรุปผลการวิเคราะห์	32
สรุปผลการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาในการทำงาน.....	33
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	44
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก ก	47
ภาคผนวก ข	50
ประวัติผู้วิจัย 1.....	59
ประวัติผู้วิจัย 2.....	60

ภาพที่	หน้า
1 ข้อมูลเบื้องต้นของการสร้างสรรค์.....	14
2 อิทธิพลที่ได้รับจากคติความเชื่อ.....	15
3 อิทธิพลที่ได้จากสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม.....	15
4 อิทธิพลที่ได้จากงานศิลปกรรมโบราณสมัยรัตนโกสินทร์.....	16
5 อิทธิพลที่ได้จากงานจิตรกรรมสมัยอยุธยา.....	16
6 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมร่วมสมัย	17
7 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมร่วมสมัย	17
8 การทำภาพร่างต้นแบบขาว – ดำ แบบละเอียด.....	19
9 การทำภาพร่างต้นแบบขาว – ดำ แบบละเอียด.....	19
10 ภาพเฟรมผ้าใบที่รองพื้นและสร้างพื้นผิวเรียบร้อยพร้อมเขียน	20
11 ภาพเฟรมผ้าใบที่รองพื้นและสร้างพื้นผิวเรียบร้อยพร้อมเขียน	20
12 วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์.....	21
13 ภาพผลงานสำเร็จ	23
14 รายละเอียดของผลงาน	24
15 รายละเอียดของผลงาน	24
16 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างหลัก.....	29
17 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างรอง.....	30
18 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างของกลุ่มย่อย ฉากหลัง.....	31
19 วิเคราะห์น้ำหนักเข้ม-อ่อน.....	32
20 วิเคราะห์ค่าความสดของสี.....	33
21 วิเคราะห์ค่าความสว่างบริเวณจุดเด่น.....	34
22 วิเคราะห์ความชัดของบริเวณจุดเด่น.....	35
23 วิเคราะห์กลุ่มรูปทรงใหญ่.....	36
24 วิเคราะห์กลุ่มรูปทรงใหญ่ร่วมกับรูปทรงขนาดย่อย.....	37
25 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มรูปขนาดต่างๆ.....	38

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยงานสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดเบื้องต้นที่ต้องการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยขั้นตอนและกระบวนการที่มีการวางแผนงานไว้อย่างเป็นระเบียบ เป็นระบบ เป็นขั้น เป็นตอนและนำกระบวนการการทำงานนี้มาจัดเก็บ รวบรวมและเรียบเรียงเพื่อนำเสนอในรูปแบบเอกสารทางวิชาการ มีมาตรฐานรองรับ โดยจะเป็นการง่ายในการสืบค้น ค้นคว้าต่อยอดความรู้และง่ายแก่การเผยแพร่ให้แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนผู้สนใจองค์ความรู้ด้านงานสร้างสรรค์นี้ต่อไปและแสดงรูปแบบของจิตรกรรมที่มีความพิเศษเฉพาะตนของผู้สร้างสรรค์

การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมนี้ได้รับการสนับสนุนข้อมูลที่สำคัญที่ใช้ในการทำงานวิจัยนี้จากหลายแหล่ง ทั้งจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดวิทยาลัยเพาะช่าง และจากการแลกเปลี่ยนความรู้จากครูบาอาจารย์หลายท่าน ช่วยชี้แนะจนทำให้รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ต้องขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำงานวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานการวิจัยสร้างสรรค์นี้จะตอบคำถามและแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงาน การวิเคราะห์คุณค่าทางด้านความงามและความคิดของช่างไทยเพื่อการแสดงออกผ่านรูปแบบและแนวทางการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณีที่มีความร่วมสมัยปัจจุบัน

(สุวดี สุวรรณ)

กันยายน 2555

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : Art16/2555

ชื่อโครงการ : การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสม
ปรารถนา

ชื่อนักวิจัย : นางสาวตติ สุวรรณ และ นายนิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์

การวิจัยสร้างสรรค์ หัวข้อ การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง ไตรภูมิ ซึ่งกล่าวถึงการทำดี ทำชั่วและผลแห่งการกระทำเหล่านั้น ต้นกัลปพฤกษ์เป็นรางวัลแห่งการประกอบกรรมดีนำพามนุษย์ทั้งร่างกายและจิตวิญญาณสู่ภาวะแห่งความสุข ความสมปรารถนา โดยแสดงออกผ่านเทคนิค วิธีการ และรูปแบบผลงานในแบบประเพณีของไทย ผสมผสานกับแนวทางการทำงานเฉพาะตน เพื่อสะท้อนถึงคติความเชื่อในแบบโบราณสู่การตีความและแสดงออกผ่านกระบวนการทางศิลปะในแนวทางร่วมสมัยปัจจุบัน อีกทั้งผู้วิจัยยังได้รับแรงบันดาลใจมาจากสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันกับคุณค่าของภูมิปัญญา ความเชื่อ ความศรัทธา ของคนรุ่นเก่าก่อนหลอมรวมกับจินตนาการทางศิลปะไทยที่มีลักษณะอันเป็นพิเศษจากการรังสรรค์ คิดค้น ดัดแปลงด้วยฝีมือของครูช่างไทยในอดีต ปัจจุบันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กลวิธีหรือทฤษฎีการสร้างสรรคศิลปะแบบตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะไทยในปัจจุบันจึงทำให้รูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกที่หมุนเปลี่ยน ผู้วิจัยสัมผัสรับรู้ถึงรูปแบบและกลวิธีนั้น จึงนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยที่สะท้อนแนวคิดส่วนตัวที่มีต่อความเป็นไปของสังคมปัจจุบัน เพื่อความร่วมสมัยปัจจุบันทั้งทางด้านเนื้อหาและรูปแบบตลอดจนค้นหาแนวทางการสร้างสรรคงานที่มีลักษณะส่วนตนและสามารถแสดงพลังทางศิลปะออกมาให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้

E-mail Address : niroj.jar@rmutr.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : ตุลาคม 2554 – กันยายน 2555

Abstract

Code of project : Art16/2555

Project name : Creative Thai Traditional painting : Glunlapluk tree of satisfaction

Resercher name : Mrs. Sudwadee Suwan and Mr. Niroj Jarrungjitvittawat

Creative research title Creative Thai Traditional painting : Glunlapluk tree of satisfaction is an art work created from the inspiration in Buddhist literature called “Triphum”, which talks about the result of good and bad actions, Gralapluk tree is a symbol of reward of good karma. It gives people the happiness in both mind and body. Also, leads the soul of human to happiness and succession by the expression in techniques, method and style of Thai contemporary art combine with my own style of work. This work shows believes in the past to the expression in art methods in the present day. And the research was inspired by current social conditions and the value of wisdom believes faith the older generation. Times are changing strategies for creating art in the West to play a role in the process of creating art in Thailand. Researcher aware of the format and procedures bring a creative approach to work Thai Painting a personal reflection on the concept of a society to the contemporary present both content and style, as well as guidelines for creating a character.

E-mail Address : niroj.jar@rmutr.ac.th

Period of project : October 2011 – Semtember 2012

บทที่ 1

บทนำ

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างสรรคผลงานศิลปะของครูผู้สอนศิลปะในฐานะครูช่างเป็นกระบวนการให้เกิดจิตวิญญาณทางศิลปะแทรกซึมจากครูผู้สอนสู่นักศึกษาผู้เป็นศิษย์ การพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ การทำงานในบริบทต่างๆของตนเอง และนำผลที่ได้จากการปฏิบัตินั้นมาวิเคราะห์ แก้ปัญหาสู่การพัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น การสร้างสรรคผลงานศิลปกรรมไทยในฐานะครูผู้สอนงานช่างของไทย จำต้องทำให้ฐานความคิดมีความมั่นคงและสม่ำเสมอในการปฏิบัติงานสร้างสรรค เพื่อนำความรู้ ความคิด และประสบการณ์นั้นไปใช้สอนผู้อื่นต่อไป เกิดเป็นการยอมรับจากศิษย์ เพื่อนร่วมองค์กรขยายขอบเขตไปสู่สังคมภายนอกกลายเป็นความน่าเชื่อถือในวงกว้าง เพื่อเป็นการขับเคลื่อนทางด้านวิชาการ การสร้างสรรค และนำพาองค์กรก้าวไปข้างหน้าอย่างมีคุณภาพ การทำงานวิจัยในเชิงการสร้างสรรคงานศิลปะนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความรู้ของตนเองและจัดเก็บ เผยแพร่ ออกไปในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการที่มีระเบียบและวิธีการซึ่งเหมาะสมและง่ายแก่การค้นคว้าเพิ่มพูน เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ให้แก่องค์กรต่างๆ มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านศิลปะและกลุ่มผู้สนใจในองค์ความรู้ทางการช่างศิลปกรรมไทยที่ต่อยอดพัฒนาจากบรรพบุรุษไทยแต่โบราณ

ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความงาม ศิลปะนั้นมียุคประเภทย่อยที่สำคัญอยู่ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุเราเรียกงศ์ประเภทย่อยส่วนแรกว่า รูปทรงหรือองค์ประกอบทางรูปธรรมและเรียกกส่วนหลังว่าเนื้อหาหรือองค์ประกอบทางนามธรรมในกลุ่มงานศิลปกรรมไทยนั้นงานจิตรกรรมไทยจัดเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล ตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัยเรื่อยมาถึงสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ จวบจนถึงปัจจุบันเป็นการสืบทอดองค์ความรู้จากครูสู่ศิษย์ต่อเนื่องเป็นลำดับเรื่อยมา เริ่มตั้งแต่กระบวนการหัตถ์เขียนร่างภาพเตรียมแบบ เตรียมพื้นสำหรับเขียน เตรียมสีไว้ระบาย จนถึงการปิด

ทองกระทบเส้นเป็นขั้นตอนสุดท้าย อันถือว่าผลงานเสร็จสมบูรณ์ ความรู้เหล่านี้ผ่านการลองผิดลองถูก ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของกระบวนการ เทคนิคต่างๆรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ โดยความรู้เหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านวิธีการจัดบันทึกในตำราทางการช่างและบอกเล่าสอนสั่งกันมา ขาดการจัดเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปผลเป็นความรู้ทางวิชาการ คณะผู้วิจัยเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ทางเชิงช่างไทย โบราณจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์กระบวนการช่างโบราณนี้ เพื่อนำมาทดลองปรับปรุง กระบวนการเหล่านี้ด้วยกรรมวิธีและวัสดุที่มีความร่วมสมัยปัจจุบัน เพื่อการสร้างสรรคงานที่แสดงอัตลักษณ์และพลังทางศิลปะไทยให้สืบเนื่องและพัฒนาต่อไป

ในการสร้างสรรค์งานวิจัยนี้มีเป้าหมายที่การแสดงสาระทางเส้นและรูปทรงในแบบจิตรกรรมไทยประเพณี ที่มีการสร้างสรรค์จัดวางองค์ประกอบขึ้นใหม่ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับต้นกัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความปรารถนาของมนุษย์กับความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ต้นกัลปพฤกษ์ความเชื่อโบราณที่กล่าวถึงว่าเป็น ต้นไม้สารพัดนึกโดยมีความเชื่อกันว่า หากตั้งจิตอธิฐานใต้ต้นไม้นี้แล้ว จะทำให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา จึงมักจะเป็นชื่อที่ใช้สื่อในทางร้องขอให้สมหวัง ในแง่ของสุนทรียภาพความงามในแบบอุดมคติไทยมี ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นโดยถ่ายทอดความเชื่อนี้ผ่านกระบวนการทางด้านงานจิตรกรรมลายรดน้ำมาบ้าง อาทิ งานจิตรกรรมลายรดน้ำบนฉากกลับแล สมัยรัชกาลที่ ๔ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ เกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าวนี้ ส่วนมากมักถ่ายทอดมาในรูปแบบของพิธีกรรมงานรื่นเริงตามเทศกาลต่างๆ เช่น การสอยดาว สอยกัลปพฤกษ์ในงานกาชาด เป็นต้น โดยคุณค่าทางศิลปะที่ได้จากเนื้อหาในผลงานศิลปกรรมเรื่องกัลปพฤกษ์และสาระที่เกิดจากการแสดงออกผ่าน รูปทรงและองค์ประกอบของศิลปกรรมนั้นล้วนสำคัญยิ่ง โดยการสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมนี้ต้องการแสดง ถึงการเปลี่ยนผ่านทางด้านคติความเชื่อ ความงาม และรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์ที่กำลังเปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นความงามที่เกิดจากปฏิกิริยาของเส้น สี และรูปทรงแบบอุดมคติของไทยในลักษณะที่แตกต่าง จากเดิม กล่าวคือ เป็นการคิดสร้างสรรค์ต่อยอดจากแบบแผนอย่างเดิม หากแต่ยังไม่ทิ้งของเดิมแต่เสีย ที่เดียว การแสดงความอ่อนหวานของเส้นและรูปทรงเป็นสาระสำคัญ ในเรื่องของการจัดวาง องค์ประกอบในภาพจิตรกรรมคณะผู้วิจัยได้นำคติการวางภาพแบบอยุธยามาใช้ ในลักษณะของการวาง ภาพเชิงสัญลักษณ์ มิได้คำนึงถึงหลักทัศนียภาพหากแต่คำนึงถึงความลงตัว ความกลมกลืน และความงาม เป็นสำคัญ และเลือกเอาบางสิ่งที่เหมาะสม และตัดบางสิ่งที่ขาดเกินออกไป เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิญญาณของยุคสมัยแห่งตน เช่นการเปลี่ยนลักษณะของสี เส้น และ รูปทรง แต่ยังคงไว้ซึ่งองค์ประกอบแบบเดิม และนำมาถ่ายทอด เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตน นี่คือ ลักษณะเฉพาะของศิลปินที่ควรมี และหวังให้สิ่งเหล่านี้ส่งอิทธิพลต่อไปยังนายช่างศิลปกรรมรุ่นหลังๆเพื่อ พัฒนาต่อยอดคลี่คลายและสร้างสรรค์จวบจนนานเท่านาน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการศึกษาของเดิมเพื่อนำมาทำการทดลองสร้างสรรค์งานจิตรกรรมพร้อมกับปรับเปลี่ยนรูปแบบ กระบวนการคิด การสร้างสรรค์ตลอดจนปรับเปลี่ยนวัสดุที่ร่วม

สมัยปัจจุบันและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาบันทึกผลไว้พร้อมกับการนำเสนอในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดบุคลากรในสาขาศิลปกรรมไทยรวมทั้งนักศึกษาศิลปะและผู้สนใจ เพื่อนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ โดยคณะผู้วิจัยเห็นว่าจะเกิดประโยชน์ทั้งในทางอนุรักษ์และพัฒนาสร้างสรรค์ต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้จากบรรพศิลป์ไทย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างงานจิตรกรรมโดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากครูช่างไทยโบราณ
- 2.2 เพื่อศึกษาและค้นคว้า ทดลองหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่ผสมผสานกับจินตนาการและนำเสนอในลักษณะมุมมองเฉพาะตน
- 2.3 เพื่อสะท้อนเนื้อหา ความคิด มุมมอง ต่อความเชื่อในเรื่องต้นกัลปพฤกษ์ด้วยรูปแบบและกระบวนการทางจิตรกรรม
- 2.4 อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนากลวิธีทางการช่างไทย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน และนำสู่การบันทึกผลการสร้างสรรค์ผลงานไว้อย่างเป็นระบบ

3. สมมติฐานของการศึกษา

สร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยที่สะท้อนเนื้อหา ความคิด มุมมอง ต่อความเชื่อในเรื่องต้นกัลปพฤกษ์ ทดลองปรับเปลี่ยนองค์ประกอบ รูปทรง และวัสดุ เป้าหมายเพื่อแสดงบรรยากาศแห่งความสุข ความสมหวังตามปรารถนา แสดงออกผ่านกระบวนการและรูปแบบของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่ผสมผสานกับจินตนาการ เพื่อแสดงออกถึงแนวความคิด ความหมายส่วนตน ค้นหาเอกลักษณ์และแนวทางการสร้างสรรค์ในแบบเฉพาะตน

4. ขอบเขตการศึกษา

- แนวทางการทำงานวิจัยสร้างสรรค์นี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการทำงานไว้ดังนี้
- 4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา สร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยที่สะท้อนเนื้อหา ความคิด มุมมอง ต่อความเชื่อในเรื่องต้นกัลปพฤกษ์เพื่อแสดงถึงคุณค่าของคติความเชื่อโบราณ ในเรื่องของความ สุข สมปรารถนา ภายใต้อันไม้ใหญ่ บรรยากาศแห่งความสุข ความสมหวังตามปรารถนา
 - 4.2 ขอบเขตด้านรูปแบบ สร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีผสมผสานกับการสร้างสรรค์ในแนวทางเฉพาะตน เพื่อค้นหาเอกลักษณ์และแนวทางการสร้างสรรค์ โดยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมขนาด 100X120 เซนติเมตรจำนวน 1 ชิ้น เขียนด้วยสีอะครีลิคบนผ้าใบ

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตรกรรมไทยแบบประเพณี = Thai traditional painting

หมายถึง งานจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหา สาระและรูปแบบทางศิลปะที่ประกอบด้วย คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ คตินิยมทางความงาม ความเชื่อและการแสดงออกทางศิลปะที่มีลักษณะไทย

เนื้อหา = Content

หมายถึง ส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุ ลักษณะนามธรรมที่แสดงออกทางศิลปะในแบบต่างๆ อาทิ ความหมายทางพุทธศาสนา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ความไม่เที่ยง สัจธรรมในธรรมชาติ เป็นต้น

รูปแบบ = Style

หมายถึง แบบอย่าง แนวทางและลักษณะเฉพาะของศิลปะอย่างนั้นๆ

6. ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

การดำเนินงานครั้งนี้ คณะผู้วิจัยแบ่งงานออกเป็นขั้นตอนตามความชำนาญของแต่ละบุคคลสรุปโดยสังเขปดังนี้

6.1 ค้นคว้าเอกสารและรวบรวมข้อมูลจากคำบอกเล่าที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญจากหลายแหล่งเพื่อวิเคราะห์ รูปแบบ วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน กระบวนการสร้างงาน จากตำราและจากคำบอกเล่าที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญหลายแหล่งเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ (สุดวดี สุวรรณ)

6.2 สืบค้น เก็บข้อมูลและบันทึกภาพถ่ายจากผลงานศิลปกรรมที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับแนวความคิดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เปรียบเทียบ และบันทึกผลที่ได้ (สุดวดี สุวรรณ)

6.3 ลำดับข้อมูล วิเคราะห์และทดลองปรับปรุงรูปแบบ รูปทรง โครงสร้างของเส้น สี และน้ำหนักเข้ม-อ่อนภายในผลงาน (นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์)

6.4 ทำแบบร่าง นำเสนอผลงานเพื่อรับการวิจารณ์ วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ที่ได้พร้อมกับแก้ปัญหาและพัฒนาแบบร่างลายเส้นขาว-ดำและแบบร่างสีโดยสมบูรณ์ (นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์)

6.5 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมพื้นที่ เตรียมสี ในการสร้างสรรค์ผลงาน (นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์)

6.6 ปฏิบัติงานจริงโดยการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่มีเนื้อหาและรูปแบบสอดคล้องกับแนวความคิด ขนาด 100X120 เซนติเมตร 1 รูป (นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์)

6.7 เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหาเพื่อทำงานภาคเอกสารสรุปผลการสร้างสรรค์และจัดทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ (สุดวดี สุวรรณ)

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เกิดองค์ความรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่มีความร่วมสมัยปัจจุบันและสามารถนำเสนอในลักษณะมุมมองแบบเฉพาะตน

7.2 เป็นการอนุรักษ์และสืบสานองค์ความรู้ของบรรพบุรุษไทยและเผยแพร่ให้แก่ นักศึกษาสายศิลปะไทยหรือบุคคลผู้สนใจ

7.3 เป็นการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้และสรุปผลการสร้างสรรคผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนนำไปสู่การบันทึกผลการสร้างสรรคผลงานไว้อย่างเป็นระบบ

7.4 สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรภายนอกในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

8. การนำเสนอผลงาน

ในการทำงานวิจัยและสร้างสรรคงานศิลปะครั้งนี้จะนำเสนอในหัวข้อ การสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทยประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสมปราถนา ด้วยรูปแบบของงานจิตรกรรมไทยประเพณี จำนวน 1 ชิ้น ขนาด 100 X 120 โดยใช้สีอะครีลิคระบายลงบนผ้าใบปิดทองบางส่วน (ผลงานการสร้างสรรค - นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์)พร้อมเอกสารประกอบผลงานวิจัยจำนวน 5 เล่ม (เรียงเรียงเอกสาร - สุควดี สุวรรณ)

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ในงานวิจัยและสร้างสรรค์นี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของต้นกล้าพฤกษณ์ในแง่มุมต่างๆโดยได้ศึกษาข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำมาประมวลเป็นความรู้เบื้องต้นใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานสร้างสรรค์ไว้โดยสังเขปดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์

1.1 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 หนังสือ ช่างศิลป์ไทย ชุดที่ 1 เล่มที่ 2 ของ กรมศิลปากร พ.ศ. 2537เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ด้านการช่างไทยหลายๆด้าน เป็นการศึกษา รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ของวิชาการช่างหลายแขนง เช่น งานจิตรกรรม ประติมากรรม ลายรดน้ำและงานหัตถ์ เป็นต้น

1.1.2 หนังสือเรื่องความงามในศิลปะไทย ของ น. ณ ปากน้ำ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ เป็นหนังสือรวมบทความ 40 บทความ ผลงานของ น. ณ ปากน้ำ ศิลปินแห่งชาติผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะไทย บทความหลากหลายมีอายุมากกว่า 40 ปี แสดงถึงความงามของศิลปะไทย เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะไทย ทั้งศิลปะโบราณ และศิลปะสมัยใหม่แขนงต่างๆโดยเฉพาะงานด้านทัศนศิลป์ และให้ความรู้ด้านงานช่างอีกทั้งยังมีการพูดถึงภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังชื่อดังของวัดเก่าแก่หลายแห่ง หนังสือเล่มนี้ยังถูกคัดเลือกให้เป็นหนังสือดี 1 ในหนังสือ 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน เหมาะสำหรับผู้ที่มีเริ่มสนใจเรื่องราวความรู้เกี่ยวกับงาน ศิลปะไทย

1.1.3 จิตรกรรมไทย ครูสมปอง อัครวงษ์ โรงเรียนเพาะช่าง บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) มิถุนายน 2550 เป็นหนังสือที่รวมความรู้สรรพวิชาทางด้านจิตรกรรมไทย กลวิธีการสร้างงานจิตรกรรมไทยแบบโบราณ รูปแบบการเขียนภาพไทยและบางส่วนเป็นการรวบรวมผลงานที่ผ่านมาทั้งทางด้านหน้าที่การงานประจำ คือการเป็นครูสอนศิลปะ ผลงานที่รังสรรค์ขึ้นในห้วงขณะที่มีชีวิตอยู่และอัตชีวประวัติของครูสมปอง อัครวงษ์ โรงเรียนเพาะช่าง

1.1.4 จิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยสมัยอยุธยา ของกรมศิลปากร สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด พ.ศ. 2535 เป็นหนังสือที่รวบรวมภาพถ่ายงานจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาไว้

เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจ อีกทั้งยังให้ข้อมูลทั้งประวัติ ความเป็นมา กลวิธีการสร้างงานจิตรกรรมไทยแบบโบราณ รูปแบบการเขียนภาพไทย และข้อมูลการอนุรักษ์

1.1.5 นอกจากหนังสือ ตำรา ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีหนังสือและตำราต่างๆด้านศิลปกรรมทั้งงานจิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมไทยแขนงต่างๆซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ด้วย โดยคณะผู้วิจัยขอกล่าวอย่างย่อไว้ อาทิเช่น

- หนังสือสมุดภาพไตรภูมิฉบับต่างๆ
- หนังสือภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาสนสถานและอาคารสำคัญต่างๆ
- หนังสือภาพจิตรกรรมลายรดน้ำ
- หนังสือที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องไตรภูมิ
- ภาพถ่ายผลงานศิลปกรรมไทยโบราณ เป็นต้น

1.2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม สัมภาษณ์บุคคล เช่น พระสงฆ์ อาจารย์ นักวิชาการ ผู้รู้ต่างๆ เป็นต้น

2. ข้อมูลเบื้องต้นของการสร้างสรรค์

นิยามความหมายหรือข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกัลปพฤกษ์นั้น โดยเฉพาะสังคมไทยในอดีตจนถึงกระทั่งปัจจุบันมีหลากหลายแง่มุม หลากหลายมิติตามแต่ช่วงเวลา ในความหลากหลายมุมมองนี้ เริ่มตั้งแต่การกล่าวถึงกัลปพฤกษ์เมื่อครั้งอดีตในสมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์จนถึงกระทั่งปัจจุบัน มีการกล่าวถึงในแง่ของ กัลปพฤกษ์ในงานเทศกาลรื่นเริง ต้นไม้มงคล ชื่อถนน ชื่อสวนสาธารณะ หรือแม้กระทั่งชื่อร้านอาหารหรือบนห้างสรรพสินค้า หรือ ชื่อตึງย่านกลางเมือง จากแง่มุมต่างๆนี้คณะผู้วิจัยได้เลือกเฟ้นเนื้อหาที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์กับแนวทางการทำงานเพื่อนำมาเสนอตามลำดับ

2.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นกัลปพฤกษ์ กัลปพฤกษ์ (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Cassia bakeriana* Craib) เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง พบได้มากทางภาคอีสานและภาคเหนือ พุ่มใบแบนกว้าง ดอกสีชมพูอ่อน ออกเป็นช่อระหว่งกิ่งใบหรือผลิใบใหม่ มีชื่อพื้นเมืองอื่นๆ เช่น กัลปพฤกษ์ (ภาคกลาง ภาคเหนือ) ซึ่งน่าจะมาจากต้นไม้ในคัมภีร์ทางศาสนา) การ์ล (เขมร-สุรินทร์) เปลือกขม (ปราจีนบุรี)

2.2 ต้นกัลปพฤกษ์ในประเพณีทางพุทธศาสนา ด้วยในวันสำคัญทางพุทธศาสนา คนไทยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการทำบุญ และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีการทำบุญของคนไทยเชื้อสายต่างๆที่ได้รับอิทธิพล ความเชื่อเรื่องในไตรภูมิโดยเฉพาะเรื่องต้นกัลปพฤกษ์ ประเพณีบุญแขวนลูกกัลปพฤกษ์ เป็นประเพณีการทำบุญของคนไทยเชื้อสายมอญที่จัดขึ้นในวันพระสุดท้ายเดือน 9 ของทุกๆปี โดยในบุญดังกล่าว จะตัดกิ่งไม้ขนาดใหญ่มายึดติดกับเสาศาลาวัด จากนั้นชาวบ้านก็จะนำผลไม้ทุกชนิดมาผูกแขวนที่ต้นไม้ ซึ่งภายหลังนี้มีการนำข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งเงินมาผูกแขวนที่ต้นไม้ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับต้นผ้าป่า บุญแขวนลูกกัลปพฤกษ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า แขนงลูกมะพฤกษ์นั้น ในอดีตวัดในชุมชนมอญทำกันทุกวัด แต่ปัจจุบันมีเหลืออยู่น้อย ทั้งนี้ คนมอญเชื่อว่า เป็นบุญที่ทำเพื่อภพอื่นและชาติ

หน้า โดยเชื่อว่า ผลไม้ นานาชนิด รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ที่แขวนไว้กับกัลปพฤกษ์จะติดตามตัวในภาพต่อไป นอกจากนี้แล้วยังเป็นไปตามคติความเชื่อในคัมภีร์ไตรภูมิภคา (ไตรภูมิพระร่วง) ที่กล่าวถึงต้นกัลปพฤกษ์ว่า เป็นต้นไม้สารพัดนึก เป็นต้นไม้อยู่บนสวรรค์ ส่วนในโลกมนุษย์ ต้นกัลปพฤกษ์จะมาบังเกิดเมื่อพระศรีอาริยมุตไตรยมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป โดยต้นกัลปพฤกษ์จะขึ้นอยู่ที่ประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน ใครต้องการสิ่งของอะไรก็ไปอธิษฐานขอเอาจากต้นกัลปพฤกษ์ดังกล่าวนี้ได้ทุกคน ซึ่งมีคำบรรยายถึงต้นกัลปพฤกษ์ตอนหนึ่งว่า

"แลในแผ่นดิน อดตกรูทวิปันน์ มีต้นกัลปพฤกษ์ต้นหนึ่ง โดยสูงได้ 100 โยชน์ โดยกว้างได้ 100 โยชน์ โดยรอบบริเวณมณฑลได้ 300 โยชน์แล ต้นกัลปพฤกษ์นั้นผู้ใดจะปรารถนาหาทุนทรัพย์สรรพเหตุใดๆ ก็ดี ย่อมได้สำเร็จในต้นไม้ทุกประการแล..."

"ในโลกมนุษย์ ต้นกัลปพฤกษ์จะมาบังเกิดเมื่อพระศรีอาริยมุตไตรยมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปโดยต้นกัลปพฤกษ์จะขึ้นอยู่ที่ประตูเมืองทั้ง 4 ด้านใครต้องการสิ่งของอะไรก็ไปอธิษฐานขอเอาจากต้นกัลปพฤกษ์ดังกล่าวนี้ได้ทุกคน"

2.3 กัลปพฤกษ์ในความเชื่อของสังคมไทย ตามคติโบราณเชื่อกันว่า ต้นกัลปพฤกษ์มีอยู่ในแดนสวรรค์ หากผู้ใดปรารถนาสิ่งใด ก็อาจจะไปนึกเอาจากต้นไม้นี้ได้ คนไทยโบราณเชื่อว่า บ้านใดปลูกต้นกัลปพฤกษ์ไว้ประจำบ้าน จะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในชีวิต เพราะต้นกัลปพฤกษ์ เป็นต้นไม้ที่เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ความสมปรารถนาและความอิสระแห่งผล นอกจากนี้ ยังเชื่ออีกว่า ต้นกัลปพฤกษ์ เป็นต้นไม้ของเทวดา เป็นต้นไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม้ทิพย์มีคุณวิเศษ ตามตำนานสมัยโบราณ ดังนั้นต้นกัลปพฤกษ์จึงเป็นไม้มงคล

2.4 ต้นกัลปพฤกษ์ในความเชื่อเรื่องไตรภูมิ ต้นกัลปพฤกษ์ต้นไม้สำคัญในความเชื่อโบราณที่มีการกล่าวว่า เป็นต้นไม้ประจำทวีปทางด้านทิศเหนือของแผนที่โลกในวรรณกรรมทางศาสนาเรื่องไตรภูมิ ต้นกัลปพฤกษ์เป็นต้นไม้ที่ทำให้ผู้ที่ปรารถนาจะได้สิ่งใด ก็จะได้รับสิ่งนั้นตามความปรารถนา ในอดีต ต้นกัลปพฤกษ์ เปรียบได้กับแก้วสารพัดนึก ต้นกัลปพฤกษ์เป็น 1 ใน 4 ของต้นไม้ประจำทวีปทั้ง 4

วรรณกรรมทางศาสนาเรื่อง ไตรภูมิ มีหลายชื่อเรียกได้แก่ "ไตรภูมิพระร่วง" "ไตรภูมิภคา" "ไตรภูมิภคา" "ไตรภูมิโลกวิจิตร" และ "ไตรภูมิโลกวิจิตร" เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่แต่งในสมัยสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. 1882 โดยพระราชดำริในพระยาสิทธิเท รวบรวมจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกสี่ฐาน ที่แบ่งเป็น 3 ส่วน หรือ ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ วรรณคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับ คติความเชื่อของชาวไทย เป็นจำนวนมาก เช่น นรก สวรรค์ การเวียนว่ายตายเกิด ทวีปทั้งสี่ ระยะเวลาที่ปีกลับ กสิยุค การล้างโลก พระศรีอาริย์ มหาจักรพรรดิราช แก้วเจ็ดประการ ฯลฯ

ไตรภูมิพระร่วง เป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไทซึ่งแต่งขึ้นเมื่อ วันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีระกา ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1864 (ปีเก่า) จ.ศ.683 ม.ศ.1243 เป็นปีครองราชย์ที่ 6 โดยมีพระประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระมารดา และเพื่อจำเริญพระอิทธิธรรม พระมหาธรรมราชาลิไทที่ทรงรวบรวมข้อความต่างๆ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา นับแต่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์พิเศษต่างๆ มาเรียบเรียงขึ้นเป็นวรรณคดีโลกศาสตร์เล่มแรกที่แต่งเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ อ.สินชัย

กระบวนแสง ได้วิเคราะห์เหตุผลการแต่งไตรภูมิพระร่วงของพระมหาธรรมราชาลิไท ว่าจะเกี่ยวข้องกับ เรื่องการเมืองด้วย เนื่องจากไตรภูมิเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนรก-สวรรค์ สอนให้คนรู้จักการทำความดีเพื่อ จะได้ขึ้นสวรรค์ หากแต่ใครทำชั่วประพฤติตนผิดศีลก็ต้องตกนรก กล่าวคือ ประชากรในสมัยที่พระมหา ธรรมราชาลิไทปกครองนั้นเริ่มมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขปราศจากโจร ผู้ร้ายเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น การดูแลของรัฐก็ไม่อาจดูแลได้ทั่วถึง พระมหาธรรมราชาลิไทจึงได้คิดนิพนธ์ วรรณกรรมทางศาสนาเรื่องไตรภูมิพระร่วงขึ้นมาเพื่อที่ที่ต้องการสอนให้ประชาชนของพระองค์ทำความดี เพื่อจะได้ขึ้นสวรรค์มีชีวิตที่สุขสบาย และหากทำความชั่วก็จะต้องตกนรก ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมเรื่องไตร ภูมิจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมทางสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถเข้าถึงจิตใจทุกคนได้โดยมีต้องมีออกกฎ บังคับกันแต่อย่างไร

เนื้อหาเรื่องไตรภูมิพระร่วง อธิบายพอสังเขปได้ว่า ไตรภูมิพระร่วงเป็นวรรณกรรมทางพุทธ ศาสนาที่กล่าวถึงภูมิ (แดน) ทั้ง 31 คือ กามภูมิ 11, รูปภูมิ 16 และอรุณภูมิ 4 ซึ่งมีเนื้อหาพรรณนาถึงที่อยู่ ที่ตั้ง และการเกิดของมนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และเทวดา ที่ตั้งเหล่านี้มีเขาพระสุเมรุเป็นหลัก เขา พระสุเมรุนั้นตั้งอยู่ท่ามกลางจักรวาล มีทิวเขาและทะเลล้อม ทิวเขามีชื่อต่างๆดังนี้ 1 ยุคนธร 2 อสิณธร 3 กรวิก 4 สุทัศน์ 5 เนมินธร 6 วินันตก และ 7 อัศรรณ ซึ่งเป็นเขารอบนอกสุด ทิวเขาเหล่านี้รวมเรียกว่า เขาสัตตปริภันท์ ส่วนทะเลที่รายล้อมอยู่ 7 ชั้น เรียกว่า มหานทีสีทันดร ถัดจากทิวเขาอัศรรณออกมา เป็นมหาสมุทรอยู่ทั่วทุกด้าน แล้วจะมีภูเขาเหล็กกันทะเลนี้ไว้รอบเรียกว่า ขอบจักรวาล พ้นไปนอกนั้นเป็น นอกขอบจักรวาล ภูมิทั้ง 31 เรียงลำดับจากทุกขไปสุขได้ดังนี้คือ กามภูมิ 11 รูปภูมิ 16 อรุณภูมิ 4

ต้นกัลปพฤกษ์ต้นไม้สำคัญในความเชื่อโบราณ เป็นต้นไม้ประจำทวีปทางด้านทิศเหนือหรือ อุดตกรูทวีปของแผนที่โลกในวรรณกรรมทางศาสนาเรื่องไตรภูมิ ต้นกัลปพฤกษ์เป็นต้นไม้ที่ทำให้ผู้ที่ ปรารถนาจะได้สิ่งใด ก็จะได้รับสิ่งนั้นตามความปรารถนา ในอดีต ต้นกัลปพฤกษ์ เปรียบได้กับแก้วสารพัด นึก ต้นไม้ประจำทวีปทั้ง 4 ได้แก่

2.4.1 ทางทิศเหนือ มีทวีปชื่อ อุดตกรู ต้นไม้ประจำทวีป คือ ต้นกัลปพฤกษ์ อุดตกรู ทวีปมีขนาดกว้างได้แปดพันโยชน์ พื้นแผ่นดินนั้นราบเรียบไม่มีหลุมบ่อ มีต้นไม้ซึ่งแตกกิ่งก้านสาขา เป็นที่ อยู่ของคนในทวีปนี้ เขาเหล่านี้เป็นผู้ที่มีบุญยิ่งกว่าคนในทวีปอื่น ๆ มีรูปร่างงดงาม ไม่อ้วน ไม่ผอม ไม่สูง ไม่ต่ำ มีเรียวแรงดี ชาวอุดตกรูทวีปเป็นผู้มีความสุขอยู่เป็นนิจ เพราะปราศจากเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่มี ภัยอันตรายใดๆ ทั้งจากธรรมชาติ หรือสัตว์ร้าย มาพ้องพาน และไม่มีเรื่องกังวลเกี่ยวกับการทำมาหากิน เพราะมีข้าวสารพันธุ์หนึ่งมีชื่อว่าสัตยชาติสาลี ซึ่ง(เกิดขึ้นเอง) สามารถนำไปหุงได้โดยไม่ต้องเสียเวลาปลูก ต้ม หรือผัด วิธีการหุงอาหารก็นำข้าวไปใส่หม้อ แล้วนำไปตั้งบนศิลาที่ชื่อโชติปาสาณ ซึ่งจะลุกเป็นไฟ และดับเองเมื่อข้าวสุก ถ้าประสงค้อาหารอื่นใดอาหารก็จะเกิดขึ้นได้เอง และถ้ามีความปรารถนาสิ่งใด เช่น แก้วแหวนเงินทอง เครื่องประดับ หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม สิ่งนั้นจะปรากฏขึ้นที่ต้นกัลปพฤกษ์ ชาวอุดตกรู ทวีปทั้งชายและหญิง เป็นผู้มั่งร่ำรวยงามยิ่ง ผู้หญิงจะมีเส้นผมละเอียดอ่อน เพียงหนึ่งในแปดส่วนของ เส้นผมชาวชมพูทวีป น้ำเสียงไพเราะ และจะไม่รู้จักแก่เฒ่า ส่วนชายนั้นรูปร่างงดงาม มีรู้จักแก่เฒ่า เขาจะ เทียวเล่นไปในที่ต่าง ๆ ด้วยความเพลิดเพลินใจ บ้างก็เล่นดนตรี ขับร้องพ่อนรำ บ้างก็เล่นน้ำ และหากผู้ใด

ขึ้นจากน้ำจะมาหิบบเสื้อผ้า หรือเครื่องประดับที่วางไว้ริมฝั่งไปสวมใส่ โดยมีต้องคำนึงว่าผู้ใดเป็นเจ้าของหญิงและชายเมื่อถูกใจกันก็จะอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยาเป็นเวลาเจ็ดวัน จากนั้นก็ได้เกี่ยวข้องกันอีกต่อไป อายุของชาวอูตตรกฐทวีปจะได้หนึ่งพันปี ผู้หญิงชาวอูตตรกฐทวีป เมื่อจะคลอดลูกจะไม่เจ็บท้องหรือมีความทุกข์ทรมานแต่ประการใดและเมื่อคลอดลูกออกมาแล้วก็มีต้องเลี้ยงดู หากแต่นำเด็กนั้นไปวางในที่คนสัญจรไปมา ผู้ที่ผ่านมาพบเด็กอ่อน ก็จะเอานิ้วมือป้อนเข้าปากไป น้านมและอาหารต่างๆจะบังเกิดขึ้นด้วยบุญของเด็ก ด้วยวิธีนี้เด็กจะเติบโตขึ้นมา และไปเข้ากลุ่มกันตามเพศของตน ในลักษณะนี้แม่และลูกจะไม่รู้จักกัน แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะไม่มีความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาเพราะเป็นผู้มีบุญ เมื่อสิ้นชีวิตแล้วศพจะถูกนำไปวางไว้ที่แจ้ง และจะมีนกมาคาบศพไปทิ้งนอกทวีป ทั้งนี้ความเศร้าโศกจะไม่บังเกิดขึ้นเลย ชาวอูตตรกฐทวีปเป็นผู้ดำรงตนอยู่ในเบญจศีล เมื่อตายแล้วจะไปเกิดแต่เฉพาะเมืองสวรรค์เท่านั้น ต้นไม้ในอูตตรกฐทวีปที่ควรแก่การกล่าวถึง คือ กล้วยาที่ชื่อว่า ฉวินยา มีสีเขียวดำเหมือนดั่งแวนกยง ละเอียดอ่อน นอกจากนี้มีลูกไม้ชื่อ ตุมหริกะ ซึ่งใช้เป็นภาชนะหุงข้าวซึ่งตั้งบนศิลาโชติปาสาณและต้นไม้ชื่อว่า มัญชุกา ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนในดินแดนอูตตรกฐทวีป

2.4.2 ทางทิศใต้ มีทวีปชื่อว่า ชมพู หรือเรียกว่า ชมพูทวีปเป็นทวีปที่เราอาศัยอยู่ ต้นไม้ประจำทวีป คือ ต้นชมพู (แปลว่าไม้หว่า) ต้นหว่า

2.4.3 ทางทิศตะวันออก มีทวีปชื่อว่า วิเทหะหรือเรียกว่า บุษพวิเทหะ ต้นไม้ประจำทวีปคือ ต้นซีก

2.4.4 ทางทิศตะวันตก มีทวีปชื่อ อมรโคยาน ต้นไม้ประจำทวีป คือ ต้นกระทุม

3. ความบันเทิงใจในการสร้างสรรค์

ผลงานจิตรกรรมที่เป็นภาพสะท้อนมุมมองในเรื่องของหลักคิดทางพระพุทธศาสนา เรื่องของบาป บุญ คุณ โทษ ก่อให้เกิดรูปลักษณะในงานศิลปกรรมที่แสดงออกถึงรูปแบบ อารมณ์ ความรู้สึกและเนื้อหา ทำให้อันเป็นการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของบุคคลและยุคสมัย ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ในไตรภูมิจึงเป็นดั่งภาพสะท้อนถึงกิเลสของมนุษย์ที่ไม่เคยหยุดหย่อน มากล้น กายกอง มีความแตกแยกและบ่งบอกถึงภาวะล่มสลายของความเชื่อ ข้าพเจ้าหยิบยกเนื้อหาเกี่ยวกับต้นกัลปพฤกษ์ มาเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงออกด้วยแนวคิดและเรื่องราวจากความเชื่อเดิมกับการแสดงทรรศนะส่วนตนสู่แนวคิดแบบร่วมสมัยที่สะท้อนถึงความแตกแยก แตกสลายของความเชื่อแบบเก่า โดยใช้รูปแบบและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยแบบประเพณีผสมผสานกับแนวทางการทำงานเฉพาะตน เพื่อสะท้อนถึงพลังการสร้างสรรค์ศิลปะที่เชื่อมโยงกับความเชื่อตามประเพณีเช่นเดียวกับบรรพศิลป์ไทยในอดีต

4. อิทธิพลที่ได้รับในการสร้างสรรค์

แนวทางการทำงานได้รับอิทธิพลจากหลายส่วนดังนี้

4.1 อิทธิพลที่ได้รับจากคติความเชื่อ ในการทำงานครั้งนี้ อิทธิพลทางด้านคติความเชื่อที่มาจากวรรณกรรมต่างๆทางศาสนาส่งผลกับการสร้างสรรค์มาก โดยเฉพาะเรื่องราวของต้นกล้วยพฤษ์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจ โดยแสดงออกทางด้านเนื้อหาที่ตอบสนองกับแนวความคิด ความเชื่อแบบเติมผสมผสานกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

4.1.1 ความเชื่อเรื่องต้นกล้วยพฤษ์ ในอดีตมีการกล่าวว่ ต้นไม้สารพัดนึกนี้ เป็นต้นไม้ประจำทวีปทางด้านทิศเหนือของแผนที่โลก เป็นต้นไม้ที่ทำให้ผู้ที่ปรารถนาจะได้สิ่งใด ก็จะได้รับสิ่งนั้นตามความปรารถนาเปรียบได้กับแก้วสารพัดนึก คนไทยโบราณเชื่อว่าบ้านใดปลูกต้นกล้วยพฤษ์ไว้ประจำบ้านจะช่วยทำให้ประสบความสำเร็จ ต่อมาได้มีการทำรูปแบบจำลองต้นกล้วยพฤษ์ขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับงานที่เป็นพิธีหลวง บางโอกาสเพื่อใช้เป็นทีติดเงินปลีกสำหรับจัดงานให้แก่คนยากจน ตัวอย่างเช่น งานพระราชทานเพลิงพระศพ

4.1.2 ความเชื่อเรื่องต้นกล้วยพฤษ์ในปัจจุบัน พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้พูดถึงเรื่องกล้วยพฤษ์ไว้ว่า “ตามคติโบราณเชื่อกันว่า ต้นกล้วยพฤษ์มีอยู่ในแดนสวรรค์ หากผู้ใดปรารถนาสิ่งใด ก็อาจจะไปนึกเอาจากต้นไม้นี้ได้” ต้นกล้วยพฤษ์จำลองถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานศพต่อไป แต่ปรับเปลี่ยนเป็นงานเทศกาลรื่นเริง เช่น ปีใหม่ งานกาชาด งานประจำปีต่างๆ ซึ่งจะนำสลากของขวัญไปติดไว้ที่ต้นกล้วยพฤษ์จำลอง ให้ผู้ร่วมงานได้สอยกล้วยพฤษ์รับของขวัญกันเป็นที่สนุกสนาน

4.1.3 ความเชื่อเรื่องกล้วยพฤษ์ในงานศิลปกรรมไทย ความเชื่อเรื่องกล้วยพฤษ์ถูกนำมาถ่ายทอดในงานจิตรกรรม อาทิ ลายรดน้ำบนฉากลับแลฝีมือช่างในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่พิพิธภัณฑ์สถานในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร เป็นการแสดงรูปของต้นไม้ขนาดใหญ่ มีรูปทรงของข้าวของเครื่องใช้ ของมีค่าต่างๆร่วงหล่นลงมาจากด้านบนสู่ด้านล่างของภาพ มีตัวภาพบุคคลทั้งตัวภาพพระ-นาง และภาพชาวบ้านชูแขนอร่าบ บางคนกำลังสวมใส่ผ้าถุง เครื่องทรงต่างๆที่ได้รับการดลบันดาลมาจากต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหมดเป็นลวดลายสีทองบนพื้นสีดำ ภาพลายรดน้ำนี้แสดงอารมณ์แห่งความสุข ความสมปรารถนาที่เกิดจากอากัปกิริยาและท่าทางของตัวละคร อีกทั้งในภาพยังมีการเคลื่อนไหวของรูปทรงกับที่ว่างอย่างมีชีวิตชีวา มีความอสังการและความสมบูรณ์ของรูปทรงและโครงสร้างขององค์ประกอบแต่ในความงามนี้ก็แอบแฝงลูกเล่นในงานคือ ท่าทางการย้อย่างข้าวของกันของภาพบุคคลทั้งภาพชาวบ้านและภาพตัวพระ-นาง เป็นการเพิ่มรสชาติให้แก่ผลงาน เนื้อหาซึ่งกล่าวถึงการให้จากต้นไม้สารพัดนึก ใครอยู่ใต้ต้นไม้นี้จะร้องขอและได้รับตามที่ร้องขอนั้น การที่จะได้ไปอยู่ ณ ที่แห่งนั้นจะต้องหมั่นสร้างบุญสร้างกุศลให้มากๆเพื่อที่จะได้ไปเกิด ณ ที่แห่งนั้น อันเป็นกุศโลบายเพื่อให้คนในสังคมนั้นหมั่นสร้างกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว เป็นการสอนและเตือนสติคนในสังคม

4.2 อิทธิพลที่ได้จากสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม สังคมปัจจุบันในการบริจาทานให้เงินแก่คนทั่วไปในงานพระราชทานเพลิงพระศพเจ้านายมีการจัดทำพุ่มต้นไม้ติดลูกมะนาวที่สอดเงินไว้ภายใน

แล้วเรียกว่า ต้นกล้าพฤษภ และยังมีความหมายถึง ต้นไม้ที่สร้างขึ้นเพื่อติดของสำหรับบริจาคนหรือติดฉลาก เพื่อให้สอยหรือเสียงจับเพื่อชิงโชค ในปัจจุบันจัดให้มีการเสี่ยงโชค เสียงดวง สร้างความอยากในโลกของวัตถุและปลูกฝังให้คนในสังคมรอคอยแต่ ดวง โชค วาสนา ที่ซึ่งจะมาจากพรพิเศษคอยดลบันดาลให้มีการแก่งแย่ง แย่งชิง สร้างสมความโลภไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้คนในสังคมอยู่อย่างร้อนรน ขาดความสงบสุขภายในจิตใจ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาจากคนโบราณที่บิดบือนผิดจุดมุ่งหมายที่ควรจะเป็น ความเป็นไปนี้สร้างความสะเทือนใจและเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างสรรคผลงานครั้งนี้

4.3 อิทธิพลที่ได้จากงานศิลปกรรม ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความงาม ศิลปะนั้นมืองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้นกับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุ เราเรียกองค์ประกอบส่วนแรก ว่า รูปทรงหรือองค์ประกอบทางรูปทรงและเรียกส่วนหลังว่า เนื้อหาหรือองค์ประกอบทางนามธรรม รูปทรงและเนื้อหา เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะที่เกิดขึ้นโดยประสบการณ์ และแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมทางคติความเชื่อ ศรัทธา สื่อความหมายและแสดงออกด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ

ศิลปกรรมคือสิ่งที่มองเห็นได้ สร้างขึ้นด้วยการประสานกันอย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุ รูปแบบศิลปกรรมให้ความพอใจต่อความรู้สึกสัมผัส เป็นความสุขทางตา สร้างเนื้อหาให้กับรูปทรงและเป็นสัญลักษณ์ให้แก่อารมณ์ ความรู้สึก หรือปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในจิตใจ

4.3.1 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมสมัยอยุธยา

- จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา เป็นจิตรกรรมที่แสดงความเชี่ยวชาญในการเขียนลายเส้นและรูปทรงได้อย่างมีชีวิตชีวาและมีอิสระ มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวในการถ่ายทอดบรรยากาศสภาพการดำรงชีวิต ความสามารถของช่างในการสังเกตรธรรมชาติ สามารถยกเอาลักษณะเด่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รูปร่างหน้าตา บุคลิกนิสัย และสอดแทรกความรู้สึกส่วนในผลงานได้อย่างดียิ่ง

- จิตรกรรมบนสมุดข่อยสมัยอยุธยา สัญลักษณ์ที่ศิลปะบนสมุดข่อยใช้นี้เป็นแบบเข้าใจง่าย รูปทรงมีความเป็นสากล มีความเป็นร่วมสมัยมาจนถึงปัจจุบัน การเล่าบรรยายเรื่องไม่คำนึงถึงระบบทัศนียภาพแบบธรรมชาติจริงแต่ใช้วิธีเล่าเรื่องเป็นตอนๆแทนคำมิตต่างๆด้วยเส้นและสี

4.3.2 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์

- ภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใช้กลวิธีในการจัดวางโครงสร้างองค์ประกอบภาพขนาดใหญ่ การใช้น้ำหนักของสีคราม น้ำเงิน ที่มีความหนักแน่น การกำหนดองค์ประกอบภาพ การแบ่งภาพ การเล่าเรื่อง วางโครงสร้างให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนขนาดใหญ่ในส่วนที่ต้องการเน้นเพื่อไม่ให้ส่วนที่ต้องการเน้นนั้นหายไปกับพื้นที่ว่างหรือมวลอากาศ การวางกลุ่มมวลขนาดเล็ก ขนาดย่อยต้องคำนึงถึงลำดับของเรื่องก่อน-หลัง ความสำคัญมาก-น้อย ส่วนในเรื่องของโครงสร้างจะเห็นชัดเจนว่าได้เปลี่ยนจากสมัยอยุธยาอย่างชัดเจนคือกลุ่มสีที่ใช้และรูปแบบ วิธีการระบายจะมีความหนักแน่น มีความเข้มข้น จัดจ้านของสีมาก อีกทั้งน้ำหนักอ่อน-แก่ ในภาพยังมีความชัดเจนมากกว่า เช่น ฉากหลังของภาพจะใช้สีน้ำเงินเข้มหรือสีเขียวเข้มเกือบดำตัดกับสีแดงสดในส่วนที่ต้องการเน้นหรือการเน้นสีขาวหรือสีอ่อนในตัวภาพสำคัญๆ ลักษณะการตัดกันของสีเช่นนี้ส่งผลให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีขนาด

ใหญ่สามารถเล่าเรื่องและเน้นฉากสำคัญได้ชัดเจนและยังช่วยควบคุมแสงเพื่อสร้างบรรยากาศภายในอาคารให้เกิดความสงบและรู้สึกศรัทธา โดยนำโครงสร้างของสีมาปรับใช้ในผลงานเพื่อสร้างการเน้นในส่วนสำคัญและช่วยสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดขึ้นในผลงานสร้างสรรค์ครั้งนี้

- ภาพจิตรกรรมลายรดน้ำสมัยรัตนโกสินทร์ จิตรกรรมลายรดน้ำที่วัดนางนอง เป็นจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เขียนประดับอยู่ตามบานประตูและบานหน้าต่าง เขียนเรื่องราวเกี่ยวข้องกับของใช้ในพระมหากษัตริย์ เครื่องราชูปโภค ข้าวของมีค่าต่างๆ ในการทำงานนี้จึงได้หยิบเอารูปทรงต่างๆเหล่านี้มาใช้ในการถ่ายทอดจินตนาการ โดยนำรูปทรงและรายละเอียดมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการแสดงออกส่วนตน ด้วยการเพิ่มน้ำหนักและมิติของรูปทรงและมีการตัดเส้นในรูปทรงสำคัญๆเพื่อสร้างความน่าสนใจ รูปทรงเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในรูปทรงกลุ่มย่อยๆ

4.3.3 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน รูปแบบและกรรมวิธีการจัดองค์ประกอบศิลป์ในฮูปแต้มอีสานไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ช่างแต้มมีอิสระเสรีในการแสดงออกอย่างเต็มที่ พรรณนาด้วยเส้น สี และองค์ประกอบภาพที่ต่อเนื่องกันไปจากภาพหนึ่งเชื่อมต่อกับอีกภาพหนึ่ง เพื่อสื่อสารความคิดให้ผู้ชมเกิดจินตนาการมองเห็นความงามทางสุนทรียศาสตร์และคุณค่าทางคุณธรรมที่แฝงอยู่ในทัศนธาตุและเนื้อหาของภาพแต่ละตอนจะจบในตัวมันเอง

4.3.4 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมร่วมสมัย เป็นการซึมซับ ย่อยผ่านกระบวนการส่วนตัวสู่กระบวนการในการถ่ายทอด เป็นเพียงความประทับใจที่หลอมรวมกับจินตนาการผสมรวมอยู่ในบางส่วนของผลงาน

ภาพที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของการสร้างสรรค์ ต้นกัลปพฤกษ์ ในงานกาชาดที่สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร ปี

ภาพที่ 2 อิทธิพลที่ได้รับจากคติความเชื่อ

ภาพที่ 3 อิทธิพลที่ได้จากสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 4 อิทธิพลที่ได้จากงานศิลปกรรมโบราณสมัยรัตนโกสินทร์ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 5 อิทธิพลที่ได้จากงานจิตรกรรมสมัยอยุธยา วัดใหญ่สุวรรณาราม จ.เพชรบุรี

ภาพที่ 6 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมร่วมสมัย
(ประมัตต์ เหลืองอ่อน , จินตนาการในธรรมชาติ , ขนาด 150 x 200 cm , สีอะครีลิคบนผ้าใบ)

ภาพที่ 7 อิทธิพลที่ได้จากภาพจิตรกรรมร่วมสมัย
(ไม่ทราบชื่อผู้สร้าง , ไม่ทราบชื่องาน, ขนาด)

บทที่ 3 ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์

รายละเอียดตามแบบแผนของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ตลอดจนเทคนิค วิธีการ สามารถแสดงออกได้ตรงตามแนวความคิดได้มากที่สุด โดยมีการทำแบบร่าง การนำเสนอผลงานเพื่อรับการวิจารณ์และแก้ปัญหาพร้อมทั้งพัฒนาแบบร่างโดยสมบูรณ์ แล้วจึงจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ในส่วนการทำงานภาคเอกสาร มีวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์ที่สุดในครั้งต่อไป

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการศึกษาข้อมูลต่างๆที่ใช้ในการสร้างสรรค์ไว้ 2 ส่วนใหญ่ๆคือ ข้อมูลด้านเนื้อหาและข้อมูลด้านรูปทรง

1.1 ข้อมูลด้านเนื้อหา คณะผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลในภาคเอกสารโดยการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา จากแหล่งข้อมูลต่างๆ อีกทั้งค้นคว้าในส่วนของเอกสารรูปภาพจากผลงานครูช่างโบราณ และบางส่วนได้ทำการศึกษาดูด้วยการไปสำรวจ ศึกษา จากผลงานจริงตามสถานที่ต่างๆ อีกทั้งมีการสอบค้นจากการพูดคุย ขอคำชี้แนะจากอาจารย์ผู้ใหญ่มากมายท่านเพื่อความกว้างขวางของข้อมูลที่จะนำมาใช้ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้

1.1.1 ข้อมูลจากเรื่องราวทางวรรณกรรม เรื่อง ไตรภูมิ ข้อมูลเบื้องต้นส่วนใหญ่ได้จากหนังสือสมุดภาพไตรภูมิฉบับต่างๆที่ ฉบับกรุงธนบุรี ฉบับอักษรขอม ภาษาไทย เป็นต้น

1.1.2 ข้อมูลจากสถานที่จริง ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการศึกษาภาคสนามโดยแบ่งเป็นการศึกษาจากแหล่งศิลปกรรมโบราณ,บรรยากาศที่ได้จากงานประเพณีและการละเล่น

- ข้อมูลจากงานศิลปกรรมโบราณ คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร บริเวณส่วนของฉากลับแลที่เขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่มีภาพเขียนเรื่องต้นกัลปพฤกษ์

- ข้อมูลจากงานประเพณี การละเล่น เป็นการเก็บข้อมูลจากบรรยากาศของงาน บุญ งานประเพณีหรือการละเล่นที่มีเรื่องของการสอยดาว สอยกัลปพฤกษ์ งานกาชาดที่สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร

1.2 ข้อมูลด้านรูปทรง คณะผู้วิจัยมีการกำหนดโครงสร้างของรูปทรงและองค์ประกอบไว้ในผลงาน โดยมีการวางแผนการนำทัศนธาตุและหลักการทางทัศนศิลป์หรือทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์มาใช้ เพื่อให้ได้รับผลทางการรับรู้ในเนื้อหาและอารมณ์ของผลงานให้ได้มากที่สุด

1.2.1 ทัศนธาตุ ในทางทัศนศิลป์ **ทัศนธาตุ** (Visual Elements) หมายถึง ส่วนประกอบของศิลปะที่มองเห็นได้ เป็นธาตุแห่งการมองเห็นหรือส่วนประกอบต่างๆที่สำคัญในงานศิลปะหรืองานทัศนศิลป์ ได้แก่ จุด เส้น สี แสงเงา รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น เราสามารถนำส่วนประกอบแต่ละชนิดมาสร้างเป็นงานศิลปะได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งให้ความรู้สึกในการมองเห็นที่แตกต่างกันไป ทัศนธาตุสามารถสร้างอารมณ์ต่างๆให้กับคนดูได้จึงถือเป็นความรู้พื้นฐานที่มักมีปรากฏอยู่ในความงามอันละเอียดอ่อนในธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ทำให้สามารถสื่อสารจินตนาการออกมาในรูปของสุนทรียภาพ ความงาม

- **จุด** (Dot) หมายถึง รอยหรือแต้มที่มีลักษณะกลมๆปรากฏที่พื้นผิวซึ่งเกิดจากการจิ้มกดกระแทก ด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆเช่น ดินสอ ปากกา พู่กัน และวัสดุปลายแหลมทุกชนิด จุดเป็นต้นกำเนิดของ เส้น รูปร่าง รูปทรง แสงเงา พื้นผิว ฯลฯ เมื่อนำจุดมาวางเรียงต่อกันจะเกิดเป็นเส้นและการนำจุดมาวางให้เหมาะสมก็จะเกิดเป็น รูปร่าง รูปทรง และลักษณะผิวได้

- **เส้น** (Line) เป็นสิ่งที่มีผลต่อการรับรู้ เพราะทำให้เกิดความรู้สึกต่ออารมณ์และจิตใจของมนุษย์ เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของศิลปะทุกแขนงใช้ร่างภาพเพื่อถ่ายทอดจินตนาการให้ปรากฏเป็นรูปภาพ เส้นเป็นการนำจุดหลายๆจุดมาเรียงต่อกันไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเป็นทางยาวหรือสิ่งที่เกิดจากการ ขูด ขีด เขียน ลาก ให้เกิดเป็นริ้วรอย

- เส้นนอน ให้ความรู้สึกกว้างขวาง เจียบสงบ นิ่ง ราบเรียบ ผ่อนคลายสายตา
- เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกสูงส่ง่า มั่นคง แข็งแรง รุ่งเรือง
- เส้นเฉียง ให้ความรู้สึกไม่มั่นคง เคลื่อนไหว รวดเร็ว แปรปรวน
- เส้นโค้ง ให้ความรู้สึกอ่อนไหว สุภาพอ่อนโยน สบาย นุ่มนวล เย้ายวน
- เส้นโค้งกันหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว การคลี่คลาย ขยายตัว มีนิง
- เส้นหยักฟันปลา ให้ความรู้สึกรุนแรงกระแทก ตื่นเต้น สับสนวุ่นวาย ชัดแย้ง
- เส้นประ ให้ความรู้สึกไม่ต่อเนื่อง ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน

เส้นกับความรู้สึกที่กล่าวมานี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่ง ไม่ใช่ความรู้สึกตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนำไปใช้ร่วมกับส่วนประกอบอื่นๆ เช่น เส้นโค้งคว่ำลง ถ้านำไปเขียนเป็นภาพปากในใบหน้า การตุนรูปคน ก็จะทำให้ความรู้สึกเศร้า ผิดหวัง เสียใจ แต่ถ้าเป็นเส้นโค้งหงายขึ้น ก็จะทำให้ความรู้สึก อารมณ์ดี เป็นต้น

- **รูปร่าง** (Shape) หมายถึง เส้นรอบนอกทางกายภาพของวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้

คน สัตว์ และ พืชมีลักษณะเป็น 2 มิติ มีความกว้างและความยาว รูปร่าง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- รูปร่างธรรมชาติ (Natural Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ และ พืช เป็นต้น
- รูปร่างเรขาคณิต (Geometrical Shape) หมายถึง รูปร่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมีโครงสร้างแน่นอน เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และ รูปวงกลม เป็นต้น
- รูปร่างอิสระ (Free Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นตามความต้องการให้ความรู้สึกที่เป็นเสรีไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนของตนเองเป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปร่างของหยดน้ำ เมฆ และ ควั่น เป็นต้น
- รูปทรง (Form) หมายถึง โครงสร้างทั้งหมดของวัตถุที่ปรากฏแก่สายตาในลักษณะ

3 มิติ คือ มีทั้งส่วนกว้าง ส่วนยาว ส่วนหนา หรือ ลึก คือ จะให้ความรู้สึกเป็นแท่งมีเนื้อที่ภายในมีปริมาตร และมีน้ำหนัก

- **น้ำหนักอ่อน-แก่ (Value)** หมายถึง จำนวนความเข้ม ความอ่อนของสีต่างๆ และแสงเงาตามที่ประสาทตารับรู้เมื่อเทียบกับน้ำหนักของสีขาว-ดำ ความอ่อนแก่ของแสงเงาทำให้เกิดมิติ เกิดระยะใกล้ไกล และสัมพันธ์กับเรื่องสีโดยตรง

- **สี (Colour)** หมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่ทั่วไปรอบๆ ตัวเราไม่ว่าจะเป็นสีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น สีทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างมากมายเช่น ทำให้รู้สึกสดใส ร่าเริง ตื่นเต้น หม่นหมอง หรือ เศร้าซึม เป็นต้น

- **วรรณะของสี (Tone)** จากวงจรสีธรรมชาติ ในทางศิลปะมีการแบ่งวรรณะของสีออกเป็น 2 วรรณะ ได้แก่ สีวรรณะร้อน คือ สีที่ให้ความรู้สึกอบอุ่นหรือร้อน เช่น สีเหลือง ส้ม เหลือง ส้ม ส้มแดง แดง ม่วงแดง เป็นต้น สีวรรณะเย็น คือ สีที่ให้ความรู้สึกเย็น สงบ สบาย เช่น สีเขียว เขียวเหลือง น้ำเงิน เขียวน้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง เป็นต้น

- **ค่าของสี (Value of colour)** หมายถึง สีใดสีหนึ่งทำให้ค่อยๆ จางลงจนขาวหรือสว่างและทำให้ค่อยๆ เข้มขึ้นจนมืด

- **สีเอกรงค์ (Monochrome)** หมายถึง สีที่แสดงอิทธิพลเด่นชัดออกมาเพียงสีเดียวหรือใช้เพียงสีเดียวในการเขียนภาพโดยให้ค่าของสีอ่อน กลาง แก่ คล้ายกับภาพถ่ายขาว-ดำ

- **สีที่ปรากฏเด่น (Intensity)**

- **สีตรงข้ามกันหรือสีตัดกัน (Contrast)** หมายถึง สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงจรสีธรรมชาติ เช่น สีแดงกับสีเขียว สีน้ำเงินกับสีส้ม สีม่วงกับสีเหลือง

- **พื้นผิว (Texture)** หมายถึง พื้นผิวของวัตถุต่างๆ ที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น พื้นผิวของวัตถุที่แตกต่างกันย่อมให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันด้วย

1.2.2 หลักการทางทัศนศิลป์หรือหลักองค์ประกอบศิลป์ หลักการทางทัศนศิลป์ คือ หลักการทางศิลปะที่ใช้กำหนดวิธีการ รูปแบบ แนวคิดที่ใช้ในการจัดวางรูปทรงทางศิลปะหรือทัศนธาตุเพื่อสร้างอารมณ์ ความรู้สึกหรือนำพาผลงานนั้นไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ หลักการทางทัศนศิลป์จะก่อรูป หลอมรวมกับทัศนธาตุและความคิดจินตนาการของศิลปินสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานที่มีการแสดงออกที่ทรงพลังได้ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะจึงจำเป็นต้องศึกษาหลักการทางทัศนศิลป์นี้ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเสียก่อน หลักการทางทัศนศิลป์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานครั้งนี้ประกอบด้วย

- ที่ว่าง (Space) หมายถึง บริเวณที่เป็นความว่างไม่ใช่ส่วนที่เป็นรูปทรงหรือเนื้อหา หากปล่อยให้พื้นที่ว่างมากและมีรูปทรงน้อยให้ความรู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว

- เอกภาพ (Unity) หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความกลมกลืน กลมเกลียวเข้ากันได้ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของส่วนต่างๆ

- ดุลยภาพ (Balance) หมายถึง การถ่วงดุล ถ่วงน้ำหนักหรือแรงปะทะที่เท่ากัน ในทางศิลปะ ดุลยภาพมีความหมายรวมไปถึงความประสานกลมกลืน ความพอเหมาะพอดีของส่วนต่างๆ ในรูปทรงหนึ่งหรือในงานศิลปะชิ้นหนึ่ง ดุลยภาพเกิดขึ้นได้ 2 วิธี คือ เกิดจากการถ่วงดุลของสิ่งที่ขัดแย้งกันและเกิดจากการรวมตัวหรือการซ้ำของสิ่งที่เหมือนกัน

- จังหวะ (Rhythm) หมายถึง การซ้ำของทัศนธาตุในงานศิลปะ เป็นการซ้ำในช่วงที่เท่ากันหรือแตกต่างกัน เป็นการวัดช่วงเวลาการรับสัมผัสของเสียง ถ้อยคำหรือภาพที่ปรากฏ การรับสัมผัสสิ่งที่เคลื่อนไหวช้าหรือเร็วเป็นช่วงๆจะให้ความพอใจแก่เรา จังหวะของการเห็นเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแสดงออกที่ให้ความรู้สึกหรือความพอใจทางสุนทรียภาพในงานศิลปะ

- ขนาด (Dimension) และสัดส่วน (Proportion) หมายถึง กฎของความสมส่วนซึ่งกันและกันของขนาดในส่วนต่างๆของรูปทรงและระหว่างรูปทรง สัดส่วนเป็นเรื่องของความรู้สึกทางสุนทรียภาพและทางอุดมคติ การสมส่วนนี้หมายรวมไปถึงความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมกลมกลืนของ สี แสงเงา และทัศนธาตุอื่นๆด้วย

2. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

จากการศึกษาข้อมูลตามแผนการทำงานตามขั้นตอนที่วางไว้ทั้งหมดแล้ว จากนั้นคณะผู้วิจัยได้วางแผนการการสร้างสรรค์ผลงานไว้เป็นขั้นตอน โดยจำแนกกระบวนการทำงานได้ดังนี้

2.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจ ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ในไตรภูมิเป็นดั่งภาพสะท้อนถึงกิเลสของมนุษย์ที่ไม่เคยหยุดหย่อน มากล้น กายกอง บ่งบอกถึงภาวะล่มสลายในความเชื่อแบบดั้งเดิม ที่สะท้อนถึงสภาวะแวดล้อมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป บอกถึงความแตกแยก แยกสลายของความเชื่อแบบเก่า

2.2 การทำภาพร่างต้นแบบ คณะผู้วิจัยได้ทำการสร้างภาพร่างด้วยการกำหนดโครงสร้างภาพขนาดใหญ่ที่แสดงความ เคลื่อนไหว สนุกสนานและพยายามสร้างเอกภาพให้กับองค์ประกอบส่วนรวมของภาพและการทำงานภาพร่างนี้คณะผู้วิจัยได้ทำภาพร่างขาว-ดำ ภาพร่างลายเส้นไว้เป็นจำนวน

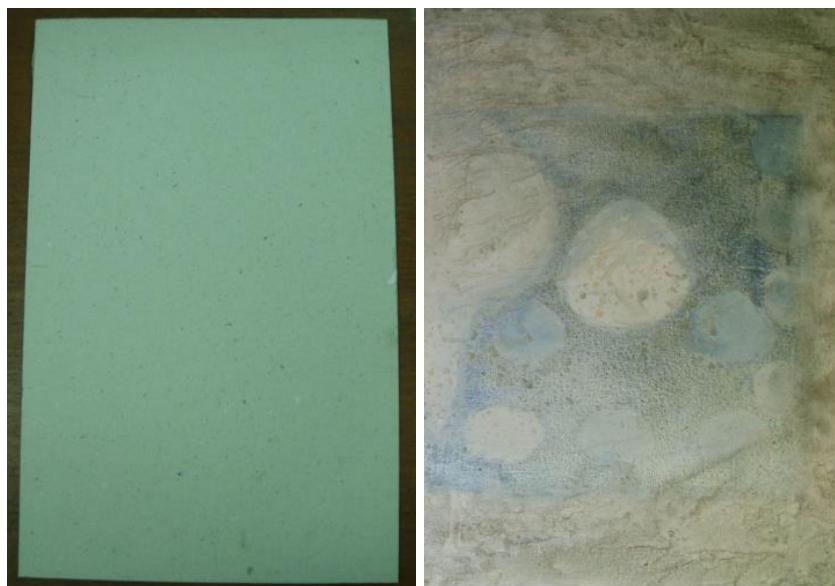
มากโดยเริ่มต้นจากโครงสร้างแบบง่ายๆก่อนแล้วจึงค่อยๆเพิ่มรายละเอียดที่ซับซ้อนขึ้นจึงเลือกภาพที่ต้องการนำมาทำเป็นภาพร่างสีเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการระบายสี

ภาพที่ 8-9 การทำภาพร่างต้นแบบขาว - ดำ แบบละเอียด

2.3 การเตรียมพื้น ในการสร้างสรรค์งานครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเทคนิคในการทำงานด้วยการเขียนสีอะครีลิคลงบนผ้าใบที่ทำจากผ้าดิบรองพื้นด้วยสีขาวเบอร์ 70A ของ 4seasons ทาบนผ้าดิบที่ขึงบนโครงไม้สนขนาด 100 x 120 cm โดยทาทับกันประมาณ 5 ชั้นแล้วจึงขัดเรียบด้วยกระดาษทรายละเอียดจากนั้นจึงระบายด้วยสีอะครีลิค

2.4 การทำพื้นผิวฉากหลัง หลังจากการเตรียมพื้นการทำงานแล้ว จึงสร้างพื้นผิวฉากหลังในภาพด้วยการใช้น้ำและตะกอนของสีอะครีลิคมาระบายเพื่อสร้างพื้นผิวการไหลและขังของตะกอนสี ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกใช้สีน้ำเงินผสมกับสีดำมาสร้างพื้นผิวด้วยการระบายแล้วใช้กระบอกฉีดน้ำ ฉีดน้ำลงบนพื้นที่ระบายไว้ สีจะเกิดปฏิกิริยาเป็นพื้นผิวภาพที่แสดงคราบของสีไว้หลายๆ บนพื้นสีขาว การสร้างพื้นผิวแบบนี้เพื่อผลทางความรู้สึกที่แสดงความไม่นิ่ง ความไม่สงบ แต่ให้ผลที่ดูลึนไหล ความเคลื่อนไหวที่ ความเคลื่อนไหวแบบมีอากาศหมุนวน

ภาพที่ 10-11 ภาพเฟรมผ้าใบที่รองพื้นและสร้างพื้นผิวเรียบร้อยพร้อมเขียน

2.5 การตัดเส้นรูปทรงและการระบายสีภาพรวม เมื่อสร้างพื้นผิวฉากหลังแล้วจึงร่างภาพตามแบบที่ร่างไว้ลงบนเฟรม นำสีพื้นสีขาวที่ทาไว้ในชั้นแรกมาระบายส่วนที่ต้องการให้เด่น เพื่อให้มีน้ำหนักที่สว่างกว่าฉากหลัง จากนั้นจึงตัดเส้นรูปทรงทั้งหมดด้วยสีอะคริลิกสีแดง สีแดงเข้ม และสีน้ำตาลเข้มตามจังหวะการเน้นการผ่อนของรูปทรงตามโครงสร้างของสีและน้ำหนักเข้ม-อ่อน เมื่อตัดเส้นหมดทั้งภาพแล้วจึงระบายสีทับในรูปทรงต่างๆ โดยเว้นเส้นส่วนที่ต้องการเน้นและระบายสีทับเส้นในส่วนที่เป็นส่วนรอง

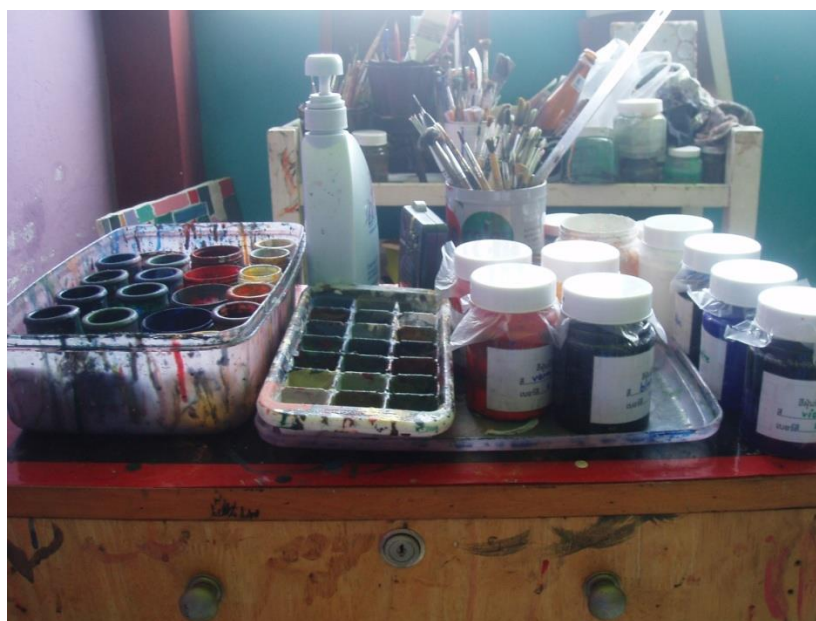
2.6 การเก็บรายละเอียดผลงาน เมื่อระบายสีส่วนรวมหมดทั้งภาพแล้วจึงเก็บรายละเอียดโดยเน้นน้ำหนักอ่อน-แก่ของสีในภาพก่อน โดยกำหนดให้มีน้ำหนักอ่อน-แก่ในจังหวะกระชั้นเพื่อแสดงอารมณ์เคลื่อนไหว กระจุกสายตาความตื่นตัว เพื่อให้ภาพดูสนุกมากขึ้น จากนั้นนำสีเข้มเกือบดำมาตัดเส้นเน้นในส่วนต่างๆ ของภาพ จากนั้นใช้สีทองแต้มระบายในจุดที่ต้องการเน้นเพื่อให้เกิดการสนใจ เพื่อสร้างเป็นจุดเด่นของภาพ ขั้นตอนสุดท้ายจึงสำรวจและเก็บรายละเอียดในส่วนของเส้น สี น้ำหนัก ในส่วนที่ยังขาดเพื่อให้ภาพดูสมบูรณ์มากที่สุด

2.7 ผลงานสำเร็จ ภาพผลงานสำเร็จที่แสดงเนื้อหา โครงสร้าง รูปทรง และอารมณ์ความรู้สึกตามกรอบการทำงานที่กำหนดไว้

2.8 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

2.8.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล เช่น สมุดแบบร่าง ดินสอ ปากกา สี หมึก กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.8.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างผลงาน เช่น เฟรม ผ้าใบ สีรองพื้น แปรงทาสี พู่กัน สีอะครีลิก ยางมะเดื่อ ทองคำเปลว และภาชนะต่างๆ

ภาพที่ 12 วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ สีอะครีลิก พู่กัน จานสี สะพานรองมือ

3. ทักษะที่ปรากฏในผลงาน

คณะผู้วิจัยมีการกำหนดโครงสร้างของรูปทรงและองค์ประกอบไว้ในผลงาน โดยมีการวางโครงสร้างของเส้น รูปทรง และทิศทาง การใช้น้ำหนักอ่อน-แก่ในแบบกระชั้น ลักษณะการใช้สีเป็นการเลือกใช้สีแบบพหุรงค์ เพื่อสร้างเกิดอารมณ์ความรู้สึกกับรูปทรงโดยรวมของภาพ เมื่อได้วางโครงสร้างของสี รูปทรง และองค์ประกอบของงานเรียบร้อยแล้วจึงเริ่มดำเนินงานตามที่วางแผนไว้

3.1 จุด(DOT) ในผลงานเกิดจากสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 เกิดจากการแต้มสีลงไปบนพื้นหลังหรือในรูปทรงโดยใช้พู่กันกลมเบอร์ 3-7 รอยแต้มที่เกิดขึ้น บางครั้งสั้น มองดูคล้ายจุด บางครั้งแต้มเป็นเส้นยาวๆ มีลักษณะเป็นเส้น การแต้มนี้เพื่อเป็นการสร้างน้ำหนักอ่อน-แก่ ในภาพ ส่วนที่ 2 คือรูปทรงที่ลอยไปมาในภาพซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงเดี่ยว มองภาพรวมคล้ายจุดขนาดใหญ่ จุดทั้งสองแบบนี้มาใช้ ก็เพื่อให้เกิดการปฏิกริยาหมุนวนของรูปทรงและองค์ประกอบในภาพ สร้างความเป็นเอกภาพและสร้างอารมณ์สนุกสนานเร้าใจ ให้เกิดขึ้นในผลงาน

3.2 เส้น (LINE) ในงานศิลป์ไทยทุกแขนงโดยเฉพาะงานจิตรกรรมไทย เส้นมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะจิตรกรรมไทยแสดงรูปทรงแบบสองมิติดังนั้นอารมณ์และความรู้สึกจะถูกแสดงออกผ่านเส้นสายอันอ่อนช้อย เส้นมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างรูปทรงและกำหนดอารมณ์ความรู้สึก เส้นที่ใช้แบ่งเป็น เส้นที่กำหนดขอบเขตของรูปทรงต่างๆ ในภาพ มักใช้สีแดง แดงเข้ม จนถึงน้ำตาลเกือบดำ ใช้สร้างรูปทรงขึ้น อีกส่วนคือเส้นโครงสร้างของภาพที่แสดงอารมณ์ขัดแย้ง แต่ก็สนุกสนานเร้าใจ เคลื่อนที่

เคลื่อนไหว ไปพร้อมกัน ความหมายของเส้นอีกนัยหนึ่ง ในผลงานคือ การนำเส้นของสถาปัตยกรรมที่ตั้งตรงแสดงความมั่นคง มาจัดวางใหม่ให้เกิดการหมุนวน เอียงไปมาแสดงความไม่มั่นคง เบาลอย เพื่อสะท้อนความไม่จีรัง เทียงแท้ของวัตถุแม้มีความมั่นคงเพียงใด ย่อมมีความเสื่อมสลายในเวลาหนึ่ง

3.3 รูปร่าง-รูปทรง (SHAPE - FORM) ในการสร้างสรรค์งานครั้งนี้ข้าพเจ้านำรูปทรงต่างๆ ที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทย อาทิ รูปทรงของสถาปัตยกรรม คน ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ นำมาปรับเปลี่ยน ผสมผสานจินตนาการส่วนตัว เพื่อให้ผลงานตรงตามเป้าหมายและตามกรอบแนวความคิด โดยกำหนดให้รูปทรงของสถาปัตยกรรม ปราสาท ราชรถ และข้าวของเครื่องใช้ที่มีค่าต่างๆ นำมาจัดวางใหม่ให้เกิดความรู้สึกลอยละลี่ยสะบัดไหว ไร้น้ำหนัก ไร้แรงโน้มถ่วง เพื่อสาระของความหมายอันหมายถึง การขาดซึ่งความแน่นอนในโลกแห่งวัตถุนั้นๆ เป็นการเตือนสติให้มนุษย์อย่างลุ่มหลงกับสิ่งสมมติเหล่านั้น ประกอบกับรูปทรงของคนที่วางท่าทาง อากัปกริยาต่างๆ ที่แสดงความสุขจากการได้รับสิ่งของ บ้างก็กำลังยื้อแย่ง ข้าวของมีค่าซึ่งร่วงหล่นลงมาจากต้นไม้โดยเส้นโครงสร้างของรูปทรงจะมีทิศทางที่เคลื่อนไหว โน้มเอียงไปทางด้านหน้า และด้านหลัง เพื่อแสดงความเคลื่อนไหว ตื่นเต้น ความไม่หยุดนิ่ง ให้สอดคล้องกับรูปทรงส่วนรวมของภาพ

3.4 สีและน้ำหนักเข้ม - อ่อน (Colour And Tone) แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

3.4.1 โครงสร้างของสีส่วนรวม กำหนดให้โครงสร้างเป็นแบบโมโนโทน คือกลุ่มสีเดียวและกำหนดให้ค่าของสีมีความหม่นไม่แสดงความสดของสีมาก มวลของสีเข้ม-อ่อน ไล่น้ำหนักอ่อนแก่ เพื่อสร้างเป็นสีบรรยากาศ มีค่าน้ำหนักอ่อนสุด ถึงเข้มที่สุดจนเกือบดำ โดยใช้กลุ่มสีเทา แสดงบรรยากาศ ความฝัน จินตนาการ ความสุข กลุ่มสีน้ำเงินอมดำแสดงความมัวเมา ลุ่มหลง ความไม่รู้วิริษา

3.4.2 สีของรูปทรงในผลงาน กำหนดให้มีสีที่สดขึ้นเพื่อเป็นการเน้นให้รูปทรงลอยเด่น ตัดกับสีพื้นของฉากหลัง

3.4.3 น้ำหนักเข้ม-อ่อนภายในผลงาน ข้าพเจ้าได้วางโครงสร้างเข้ม-อ่อนให้สลับกัน โดยวางรูปทรงอ่อนบนพื้นเข้มหรือวางรูปทรงเข้มบนพื้นอ่อน วางรูปทรงที่ติดกันด้วยค่าน้ำหนักเข้ม-อ่อนไปตลอดทั้งภาพเพื่อสร้างบรรยากาศความสนุก ความเคลื่อนไหวและสร้างชีวิตให้เกิดขึ้นในผลงาน

4. สรุปผลการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ได้รวบรวม ประมวลผลความรู้ทั้งในด้านทฤษฎีทางด้านศิลปะ คติความเชื่อในแบบอุดมคติไทยหลอมรวมกับความคิด จินตนาการและทักษะความชำนาญด้านจิตรกรรมไทยของผู้สร้างสรรค์ ก่อรูปความคิดและถ่ายทอดเป็นงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีเนื้อหาสอดคล้องกลมกลืนกับแนวความคิดและแสดงออกให้ตรงเป้าหมายทางศิลปะที่วางไว้

ภาพผลงานสำเร็จ

ภาพที่ 13 ชื่องาน ต้นไม้มหาสมุทรแห่งความสมปรารถนา , 100 x 120 เซนติเมตร , สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ภาพรายละเอียดผลงาน

ภาพที่ 14 รายละเอียดผลงาน ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา

ภาพที่ 15 รายละเอียดผลงาน ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานเรื่อง การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา คณะผู้วิจัยได้อาศัยระเบียบวิธีการทางทัศนศิลป์มาใช้ในการวิเคราะห์ผลงานเพื่อหาผลสรุปในการทำงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการที่จะแก้ปัญหาสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานครั้งต่อไป ระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้คณะผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์ทัศนธาตุและการวิเคราะห์หลักการทางทัศนศิลป์ ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ทัศนธาตุ

1.1 จุด (DOT) ในงานสร้างสรรค์จุดที่เกิดขึ้นในผลงานเกิดจากสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 เกิดจากการแต้มสีลงไปบนพื้นหลังหรือในรูปทรงโดยใช้พู่กันกลมเบอร์ 3-7 รอยแต้มที่เกิดขึ้น บางครั้งสั้น มองดูคล้ายจุด บางครั้งแต้มเป็นเส้นยาวๆ มีลักษณะเป็นเส้น การแต้มนี้เพื่อเป็นการสร้างน้ำหนักก่อน-แก่ ในภาพ ส่วนที่ 2 คือรูปทรงที่ลอยไปมาในภาพซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงเดี่ยว มองภาพรวมคล้ายจุดขนาดใหญ่ จุดทั้งสองแบบที่ผู้สร้างสรรค์นำมาใช้ ก็เพื่อให้เกิดการปฏิกริยาหมุนวนของรูปทรงและองค์ประกอบในภาพ สร้างความเป็นเอกภาพให้แก่รูปทรงเดี่ยวในภาพ และสร้างอารมณ์สนุกสนานเร้าใจ ให้เกิดขึ้นในผลงานอีกทางหนึ่ง

1.2 เส้น (LINE) ในสร้างศิลป์ไทยทุกแขนงโดยเฉพาะงานจิตรกรรมไทย เส้นมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะจิตรกรรมไทยแสดงรูปทรงแบบสองมิติตั้งนั้นอารมณ์และความรู้สึกจะถูกแสดงออกผ่านเส้นสายอันอ่อนช้อย ในงานสร้างสรรค์ครั้งนี้ เส้นมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างรูปทรงและกำหนดอารมณ์ความรู้สึกเส้นที่ใช้แบ่งเป็น เส้นที่กำหนดขอบเขตของรูปทรงต่างๆ ในภาพ มักใช้สีแดง แดงเข้ม จนถึงน้ำตาลเกือบดำ ใช้สร้างรูปทรงขึ้น อีกส่วนคือเส้นโครงสร้างของภาพที่แสดงอารมณ์ขัดแย้ง แต่ก็สนุกสนานเร้าใจ เคลื่อนที่ เคลื่อนไหว ไปพร้อมกัน ความหมายของเส้นอีกนัยหนึ่ง ในผลงานคือ การนำเส้นของสถาปัตยกรรมที่ตั้งตรงแสดงความมั่นคง มาจัดวางใหม่ให้เกิดการหมุนวน เอียงแสดงความไม่มั่นคง เบาลอย เพื่อสะท้อนความไม่จีรัง เทียงแท้ของวัตถุแม้มีความมั่นคงเพียงใด ย่อมมีความเสื่อมสลายในเวลาหนึ่ง

1.3 รูปร่าง-รูปทรง (SHAPE - FORM) ในการสร้างสรรค์งานครั้งนี้คณะผู้วิจัยนำรูปทรงต่างๆ ที่ใช้ใน งานจิตรกรรมไทย อาทิ รูปทรงของสถาปัตยกรรม คน ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ นำมาปรับเปลี่ยน โครงสร้างและรายละเอียดให้สอดคล้องกับแนวทางการสร้างสรรค์ และผสมผสานปรับเปลี่ยนเพื่อ ค้นหาเอกลักษณ์หลอมรวมกับแนวความคิด การแสดงความหมาย การแสดงเนื้อหาเรื่องราวที่ตรงกับ จินตนาการส่วนตัว เพื่อให้ผลงานตรงตามเป้าหมายและตามกรอบแนวความคิด โดยกำหนดให้รูปทรง ของสถาปัตยกรรม ปราสาท ราชรถ และข้าวของเครื่องใช้ที่มีค่าต่างๆ มาจัดวางใหม่ให้เกิดความรู้สึก ปลิวลอยสะบัดไหว ไร่น้ำหนัก ไร่น้ำหนัก ไร่น้ำหนัก เพื่อสาระของความหมายอันหมายถึงการขาดซึ่งความ แน่นอนในโลกแห่งวัตถุนั้นๆ เป็นการเตือนสติให้มนุษย์อย่างลุ่มหลงกับสิ่งสมมติเหล่านั้น ประกอบ รวมกับรูปทรงของคนที่ย่างก้าว อากัปกิริยาต่างๆ ที่แสดงความสุขจากการได้รับสิ่งของต่างๆ บ้างก็ กำลังยื้อแย่ง ข้าวของมีค่าซึ่งร่วงหล่นลงมาจากต้นไม้โดยเส้นโครงสร้างของรูปทรงจะมีทิศทางที่ เคลื่อนไหว โน้มเอียงไปทางด้านหน้า และด้านหลัง เพื่อแสดงความเคลื่อนไหว ตื่นเต้น ความไม่หยุด นิ่ง ให้สอดคล้องกับรูปทรงส่วนรวมของภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 สีและน้ำหนักเข้ม - อ่อน (Color) การสร้างสรรค์งานกำหนดโครงสร้างของสี แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1.4.1 โครงสร้างของสีส่วนรวม กำหนดให้โครงสร้างเป็นแบบโมโนโทน คือกลุ่มสีเดียว และกำหนดให้ค่าของสีมีความหม่นไม่แสดงความสดของสีมาก มวลของสีเข้ม-อ่อน ไล่สีน้ำหนักอ่อนแก่ เพื่อสร้างเป็นสีบรรยากาศ มีค่าน้ำหนักอ่อนสุด ถึงเข้มที่สุดจนเกือบดำโดยในส่วนบนของภาพวางสีให้ มีน้ำหนักอ่อนโดยใช้กลุ่มสีเทา แสดงบรรยากาศความฝัน จิตรนาการ ความสุข ในส่วนล่างของภาพใช้ น้ำหนักสีเข้ม กลุ่มสีน้ำเงินอมดำเพื่อแสดงความมัวเมา ลุ่มหลง ความไม่รู้วิชา ซึ่งก็เลศตมหาของ มนุษย์ โดยภาพทั้งหมดจะอยู่ในกลุ่มของสีเทาอมฟ้า ไล่ลงมาจนเกือบดำ ซึ่งกลุ่มสีดังกล่าว สามารถ แสดงบรรยากาศของความฝันได้ดีที่สุด

1.4.2 สีของรูปทรงในผลงาน กำหนดให้มีสีที่สดขึ้นเพื่อเป็นการเน้นให้รูปทรงลอย เด่น ตัดกับสีพื้นของฉากหลัง หากแต่ส่วนสำคัญของงานนั้นๆ ไม่ใช้ความสดของสีหรือความ หลากหลายของสีเส้นของรูปทรงหากแต่เป็นในส่วนของค่าน้ำหนักความเข้ม-อ่อนของสี ซึ่งจะ เป็นตัวกำหนดให้ผลงานเกิดชีวิตขึ้น และช่วยให้เกิดการเคลื่อนไหวของรูปทรงภายในองค์ประกอบและ พื้นที่ว่าง คณะผู้วิจัยได้วางโครงสร้างเข้ม-อ่อนในภาพให้สลับกันในระยะกระชั้น วางรูปทรงอ่อนบน พื้นเข้มหรือวางรูปทรงเข้มบนพื้นอ่อน วางรูปทรงที่ติดกันด้วยค่าน้ำหนักเข้ม-อ่อนไปตลอดทั้งภาพเพื่อ สร้างบรรยากาศความสนุก ความเคลื่อนไหว และสร้างชีวิตให้เกิดขึ้นในรูปทรง

2. การวิเคราะห์หลักการทางทัศนศิลป์

การสร้างสรรค์งานศิลปะจำเป็นต้องที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องทำความเข้าใจในหลักการทาง ทัศนศิลป์และนำไปใช้ให้เกิดความชำนาญเสียก่อนเมื่อเกิดความชำนาญหรือทำได้จนคุ้นชินแล้วจึงเริ่ม ทำงานสร้างสรรค์ต่อไปได้โดยปราศจากหลักการหรือเป็นการกระทำโดยอัตโนมัติ เป็นการตอบสนอง เป็นการพิจารณาโดยใช้ใจในการตัดสินใจที่ดีความพอใจความลงตัว จนถึงขั้นความงาม ในการสร้างสรรค์ ผลงานครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการร่างภาพความคิดโดยพิจารณาโครงสร้าง สัดส่วน การวางตำแหน่ง จุดเด่น จุดรอง ไว้หลายภาพและสรุปการวางองค์ประกอบภาพในแบบที่เหมาะสมเพื่อนำมาขยาย สร้างสรรค์เป็นผลงานจริง

2.1 จุดเด่น-จุดรอง ในการสร้างสรรค์ผลงานนี้กำหนดให้จุดเด่นอยู่ตรงกลางเพื่อสร้างแรงปะทะแก่สายตาและเป็นการเน้นโครงสร้างหลักของภาพซึ่งเป็นรูปทรงของต้นไม้ขนาดใหญ่ ทำให้สามารถแสดงเนื้อหาสาระสำคัญของความคิดได้ชัดเจนที่สุดในส่วนของจุดรองนั้น ได้กำหนดให้เกิดกลุ่มของสถาปัตยกรรม กลุ่มคน ชาวบ้าน นางฟ้าเทวดา และกลุ่มของรูปทรงย่อยๆ ต่างๆ รวมเป็นกลุ่มใหญ่เล็ก แตกต่างกันไปเพื่อสร้างความเคลื่อนไหวของสายตาขณะพิจารณาผลงาน

2.2 ดุลยภาพ ในการสร้างสรรค์ผลงานผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดองค์ประกอบของภาพให้จุดเด่นอยู่ตรงกลาง ดังนั้นการวางรูปทรงส่วนประกอบเพื่อให้ภาพเกิดความสมดุลนั้นผู้สร้างสรรค์จึงเลือกใช้หลักการวางดุลยภาพแบบสองข้างเท่ากัน แต่ไม่ได้ใช้รูปทรงแบบเดียวกันทั้งสองข้างแต่เลือกใช้รูปทรงใหญ่เล็กต่างกันจัดวางตำแหน่งและกำหนดน้ำหนักของสีและแบ่งกลุ่มของรูปทรงแตกต่างกันแต่ยังคงดูแล้วสามารถพิจารณาภาพรู้สึกถึงการสมดุลกันทั้งสองด้าน

2.3 ที่ว่าง ในงานสร้างสรรค์ครั้งนี้กำหนดให้พื้นที่ว่างเป็นส่วนของบรรยากาศของส่วนรวม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ร้อยละ 80 เป็นส่วนของท้องฟ้า บรรยากาศแห่งความฝัน และ ร้อยละ 20 เป็นส่วนของพื้นดิน เป็นบรรยากาศของความจริง แทนโลกแห่งความจริง

2.4 จังหวะ กำหนดจังหวะในภาพเป็นแบบอิสระ ไม่มีแบบแผน โครงสร้างส่วนรวมไม่ใช่จังหวะการซ้ำแบบต่อเนื่องในรูปทรงแต่จะใช้จังหวะการซ้ำที่น้ำหนักเข้ม-อ่อน เพื่อความเป็นเอกภาพของงาน

2.5 สัดส่วน การสร้างผลงานจิตรกรรมไทยซึ่งมีรูปแบบการแสดงออกในแนวทางอุดมคตินิยม กล่าวคือการไม่คำนึงถึงสัจจะนิยมหรือความจริงแห่งธรรมชาติแต่เน้นที่การแสดงแสดงสาระแห่งความงามตามความเชื่อหรือรสนิยมของสังคมนั้นๆ ดังนั้นในผลงานจิตรกรรมไทยจึงมักไม่แสดงสัดส่วนที่สมจริงตามตาเห็นหากแต่เป็นการแสดงสาระแห่งความงามประจำชนชาตินั้นคือ ความละเมียดละมัย ความประณีตอ่อนช้อย อ่อนหวานของเส้นสาย ปลายพู่กันหลวมรวมกับจิตวิญญาณแห่งความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

2.6 เอกภาพ ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพหรือความกลมกลืนกันในผลงานมากที่สุด เนื่องด้วยการแสดงจินตภาพความขัดแย้งทางใจกับวัตถุนั้น หากละเลยความกลมกลืนกันแล้วภาพเขียนชิ้นนั้นอาจไม่สมบูรณ์ตามเป้าหมาย ผลงานนี้สร้างความกลมกลืนกันได้ด้วยการกำหนดกลุ่มสีและน้ำหนักความเข้ม - อ่อนของสีให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกลุ่มสีกลาง หม่น และไม่ใช่สีมากแต่จะเน้นความต่างด้วยน้ำหนักแทน

3. สรุปผลการวิเคราะห์

การสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้บรรลุตามเป้าหมาย ตามกรอบแนวความคิดที่กำหนดไว้ด้วย เพราะผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดแผนการทำงานไว้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และทำภาพร่างอย่างละเอียดตั้งใจเป็นจำนวนมาก เพื่อพิจารณาหาข้อบกพร่องและแก้ไขเสียก่อนที่จะขยายเป็นผลงานจริง การมีภาพร่างทางใจแล้วสามารถถ่ายทอดภาพร่างความคิดนี้ออกมาเป็นรูปธรรมที่ตรงใจได้แล้วเปรียบเสมือนมีเข็มทิศนำทางที่จะคอยชี้หาหนทางที่ต้องการมุ่งไปได้โดยง่าย และอีกทั้งยังอาศัยประสบการณ์ทั้งจากการเป็นจิตรกรผู้สร้างสรรค์งานอย่างต่อเนื่องและเป็นครูผู้สอนศิลปะจึงทำให้ได้พบเห็นปัญหาในการสร้างสรรค์งานของนักเรียน นักศึกษา ประสบการณ์เหล่านี้ช่วยให้เมื่อเกิดปัญหา

ในการทำงานขึ้นจะทำให้มองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาและที่ไม่อาจละเลยได้เลยคือการมุ่งมั่นในการทำงานศิลปะด้วยใจตั้งมั่น แน่วแน่ และบริสุทธิ์ใจ ซึ่งสิ่งนี้จะแสดงออกมาให้รับรู้ได้ในผลงาน ผลงานการวิจัยสร้างสรรค์หัวข้อ “การสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทยประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา” เป็นการสรุปแนวคิด เทคนิค วิธีการทำงานและการแสดงออกตามจินตนาการทางศิลปะ ที่หลอมรวมเป็นพลังการสร้างสรรค์ที่มีเอกภาพ โดยนำเสนอผลงานจิตรกรรมแบบประเพณี สรุปได้พอสังเขปดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. โครงสร้างของภาพโดยรวมกำหนดให้จุดเด่นเป็นรูปทรงของต้นไม้ขนาดใหญ่วางอยู่กึ่งกลางของภาพ ใช้สีน้ำหนักสีเข้มบนพื้นหลังสีอ่อนเพื่อเน้นจุดเด่น ควบคุมภาพรวมของสีอยู่ในกลุ่มสีเทาเขียวด้วยสีเขียว-ฟ้า ในส่วนรองกำหนดให้รูปทรงและพื้นหลังมีสีน้ำหนักเข้ม-อ่อนใกล้เคียงกัน เพื่อลดความขัดแย้งของรูปทรงมิให้เด่นชัดแข่งกับจุดเด่นที่กำหนดไว้ เส้นของโครงสร้างหลัก-รองและรายละเอียด กำหนดให้สลับไหลไปทั้งภาพ มีการเน้นด้วยรูปทรงที่มีน้ำหนักสีอ่อนบนพื้นสีเทาเข้มเจือสีน้ำเงิน มีการเชื่อมกลุ่มรูปทรงด้วยรูปทรงย่อยๆ รูปต้นไม้สีทองในลักษณะหมุนวนตลอดทั้งภาพ

ประเด็นที่ 2. ภาพถูกเน้นด้วยรูปทรงของต้นไม้ขนาดใหญ่ให้อยู่ตรงกลางภาพและเน้นจุดเด่นด้วยสีน้ำหนักเข้มบนพื้นอ่อนและปล่อยให้พื้นภาพมีรายละเอียดน้อยเพื่อแสดงพื้นที่ว่างที่มากกว่าส่วนรอง โดยกำหนดให้อยู่ในกลุ่มสีเทาเข้มเจือด้วยสีเขียวเข้ม ภายในภาพมีการกำหนดทิศทางของรูปทรงต่างๆ ให้เกิดระเบียบและกำหนดค่าน้ำหนักความเข้ม-อ่อนของสีได้ประสานกลมกลืนเป็นเอกภาพและสลับไหล การรวมตัวกันของรูปทรงขนาดต่างๆ จนก่อตัวเกิดเป็นรูปทรงขนาดต่างๆ ใหญ่-เล็กที่มีความสัมพันธ์กันดี มีการใช้รูปทรงย่อยๆ และดวงดาวขนาดเล็ก-ใหญ่ที่ระบายสีด้วยน้ำหนักแตกต่างกัน เพื่อสร้างมิติตื้น-ลึกให้กับฉากหลัง

ประเด็นที่ 3. การกำหนดโครงสร้างของรูปทรงที่มีขนาดใหญ่ที่ผลิตรวดออกซ้อนทับกันด้วยรูปทรงต่างๆ เป็นมิติอยู่ในส่วนเน้นของภาพ กำหนดส่วนรองด้วยรูปทรงที่มีขนาดเล็กกลอง ในส่วนของฉากหลังมีเนื้อหาและเรื่องราวต่างๆ ตามแนวเรื่องซ้อนทับกันอยู่ มีการใช้ดวงดาวขนาดต่างๆ เชื่อมโยงรูปทรงใหญ่-เล็กให้ประสานเข้าด้วยกัน ภายใต้โครงสร้างสีเขียวเข้มเจือด้วยสีเทา เพื่อแสดงบรรยากาศแห่งความสุข ความหวัง ความสมปรารถนาในดินแดนอันป็นทิพย์วิมาน

ประเด็นที่ 4. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ภาพรวมของกลุ่มรูปทรงใหญ่ยังไม่สมบูรณ์ ดูขัดเขินไม่กลมกล่อมและขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงขนาดต่างๆ การเน้นในกลุ่มภาพที่สำคัญยังไม่ชัดเจนพอและรูปทรงย่อยๆ มีมากเกินไป กระจัดกระจายทั้งภาพ ในภาพถูกใส่รายละเอียดและรูปทรงย่อยๆ มากเกินไปจนภาพดูรกและกระจัดกระจายทั่วทั้งภาพ

สรุปผลการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาในการทำงาน

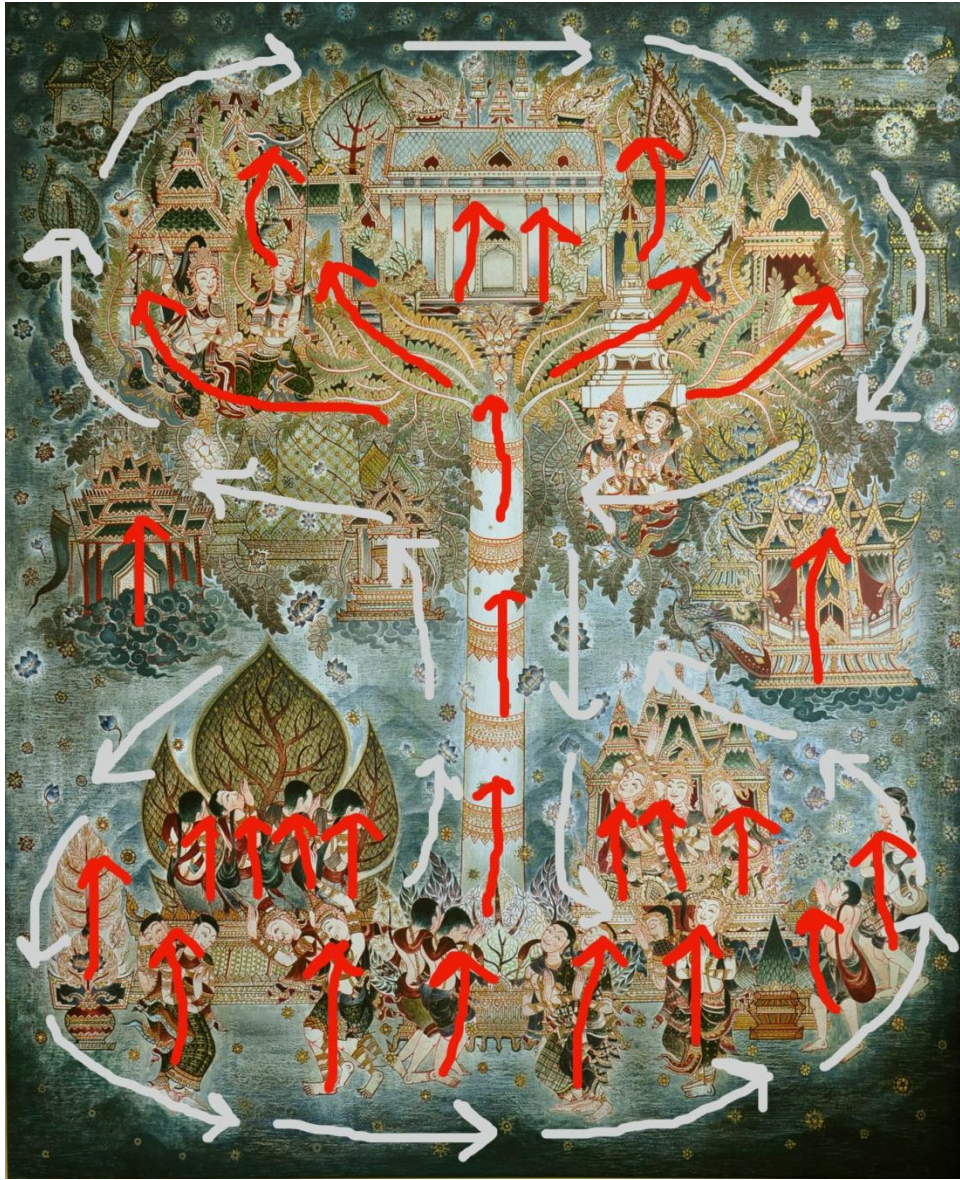
ตลอดช่วงระยะเวลาในการทำงาน ในช่วงแรกผลงานเกิดปัญหาบ้างในบางจุดแต่คณะผู้วิจัยได้นำเอาปัญหาที่พบนี้มาหาทางแก้ไข ปรับปรุง เพื่อเป็นบทเรียนแก่การทำงาน ซึ่งสามารถช่วยให้ปัญหาในการทำงานลดน้อยลงและผลงานเริ่มมีความสมบูรณ์มากขึ้นจนจบงานการทำงานในระยะหลังเริ่มมีการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ แม้ผลงานจะเสร็จสมบูรณ์ไม่ทันตามกรอบการทำงานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ผลงาน

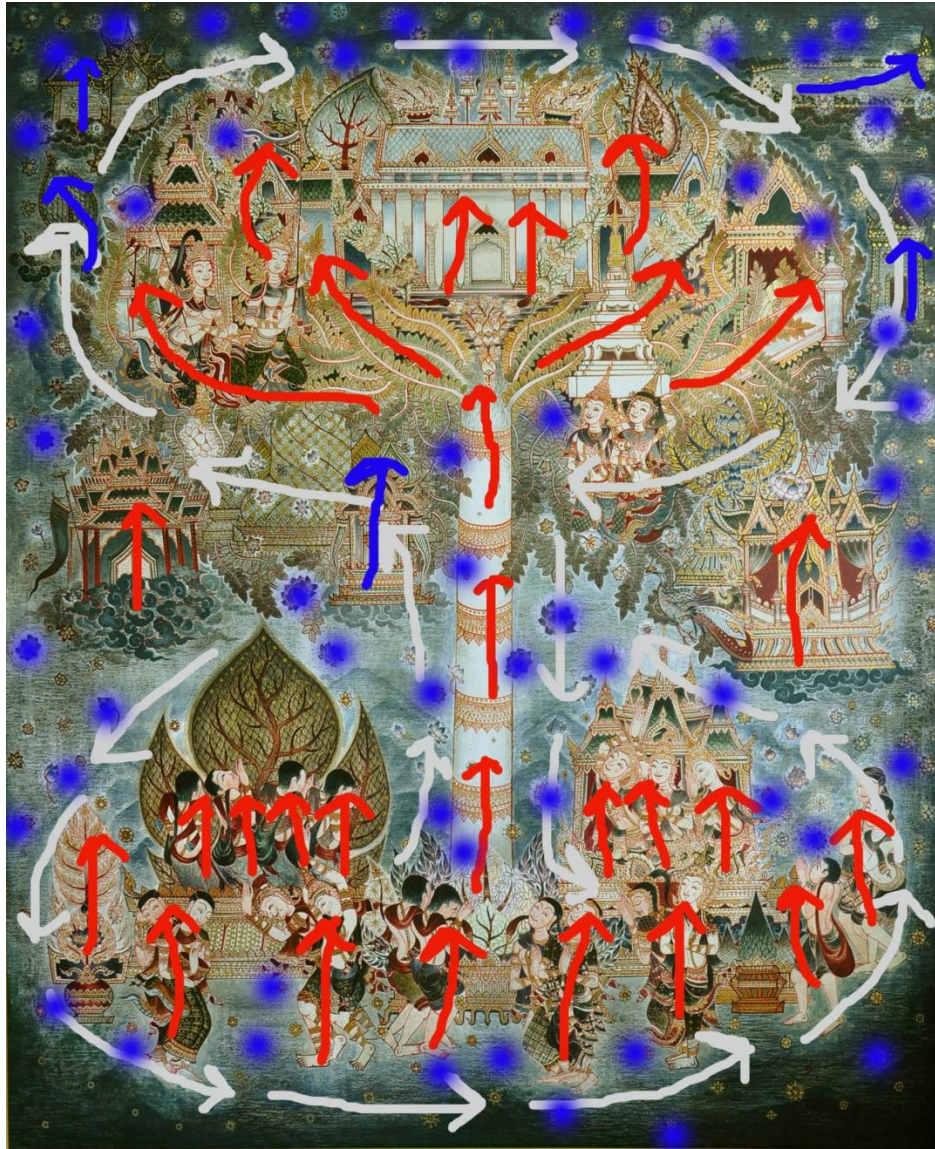
ภาพที่ 16 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างหลัก

การวิเคราะห์ผลงาน

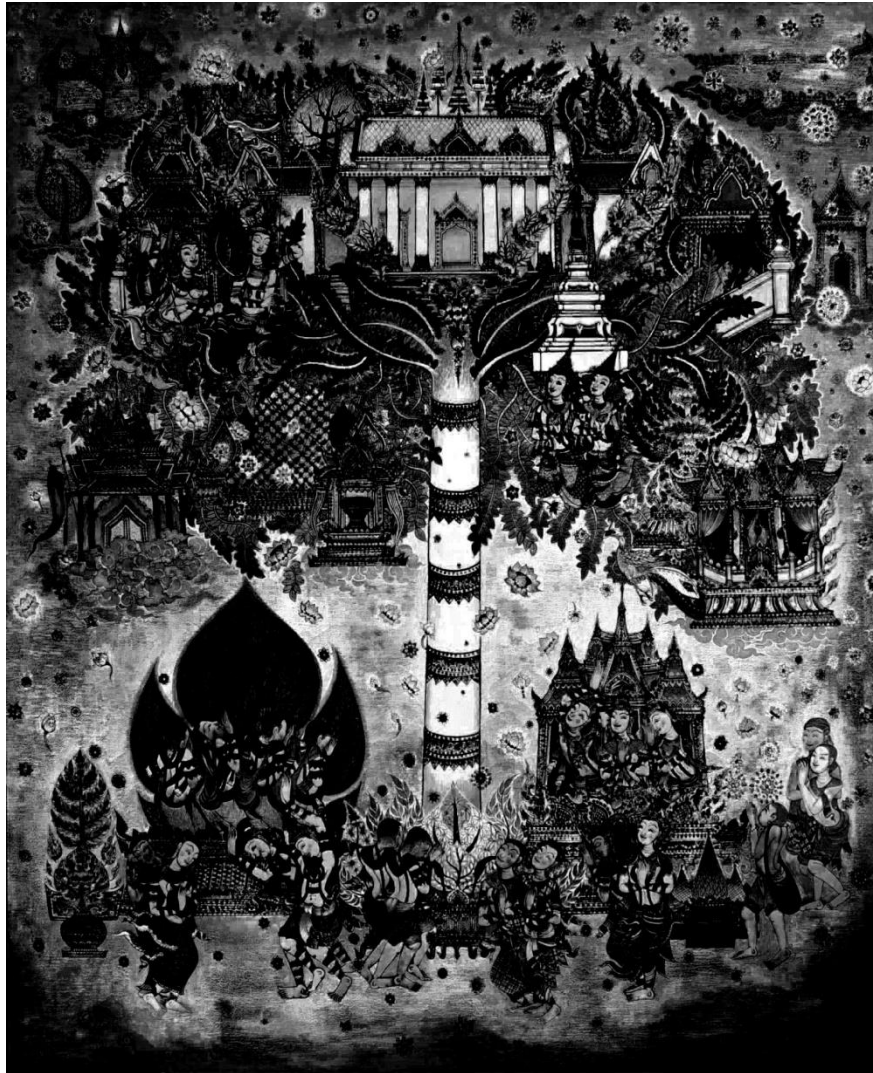
ภาพที่ 17 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างรอง

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 18 วิเคราะห์เส้นโครงสร้างของกลุ่มย่อย ฉากหลัง

การวิเคราะห์ผลงาน

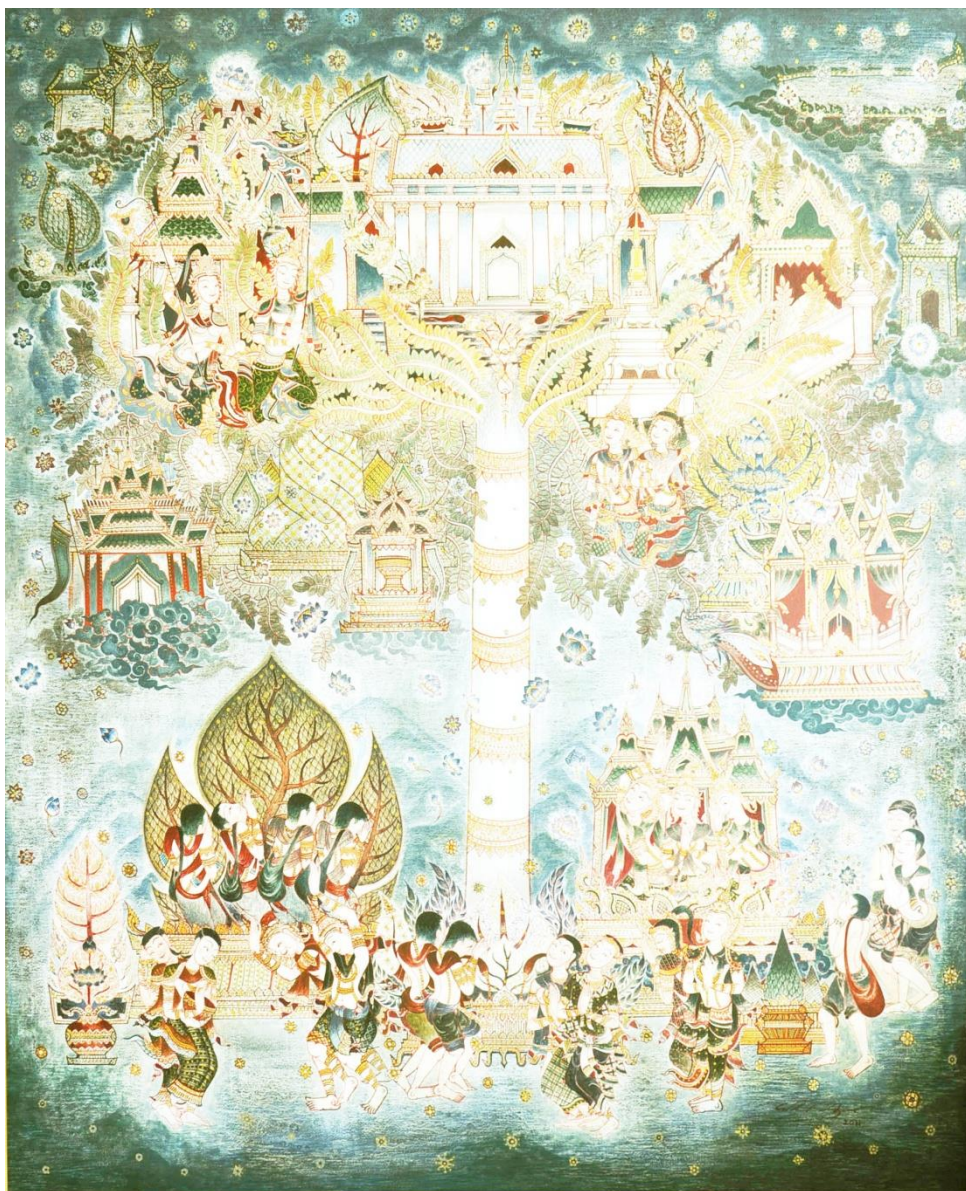
ภาพที่ 19 วิเคราะห์หน้าหนักเข้ม-อ่อน

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 20 วิเคราะห์ค่าความสดของสี

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 21 วิเคราะห์ค่าความสว่างบริเวณจุดเด่น

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 22 วิเคราะห์ความชัดของบริเวณจุดเด่น

การวิเคราะห์ผลงาน

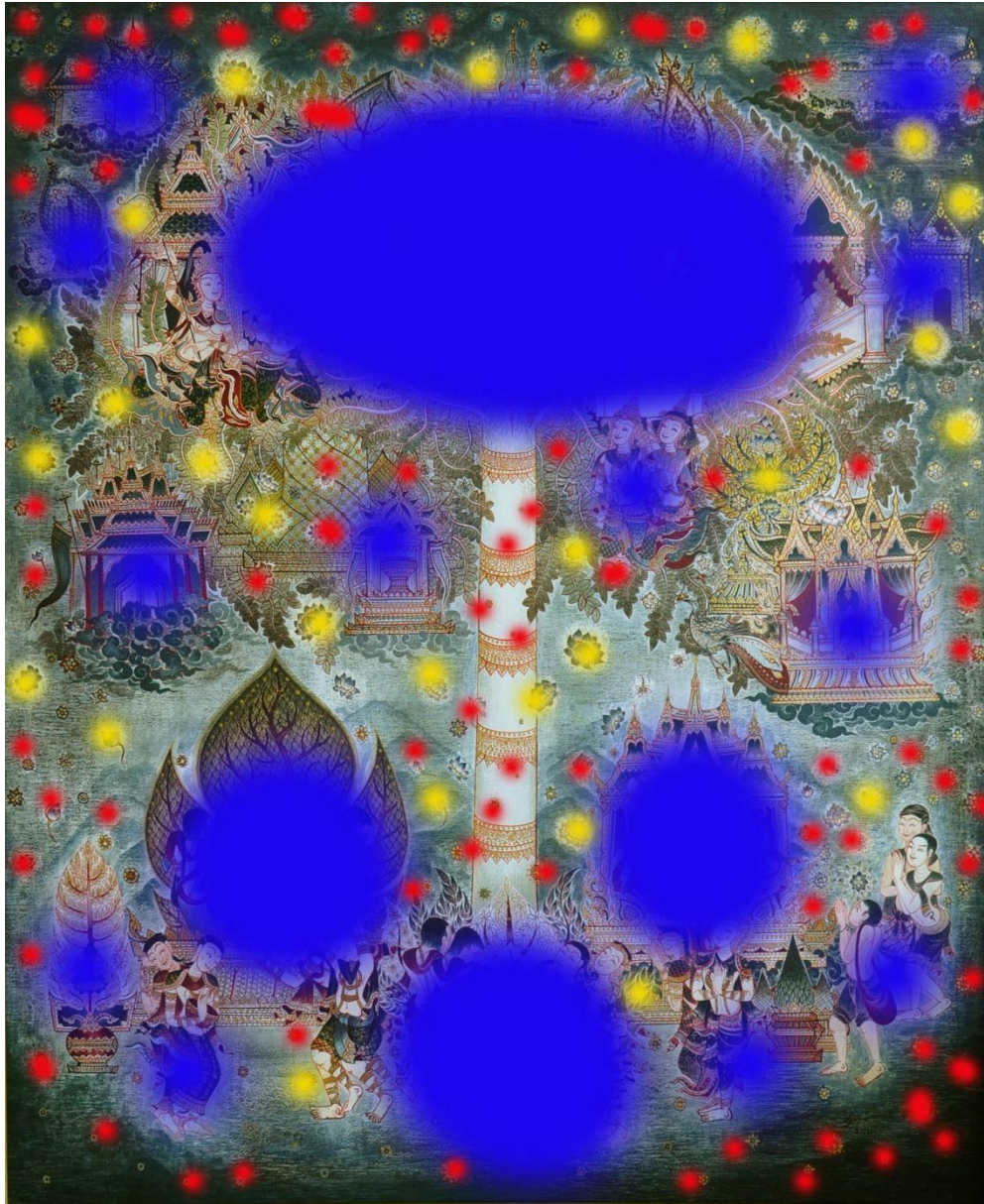
ภาพที่ 23 วิเคราะห์กลุ่มรูปทรงใหญ่

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 24 วิเคราะห์กลุ่มรูปทรงใหญ่ร่วมกับรูปทรงขนาดย่อย

การวิเคราะห์ผลงาน

ภาพที่ 25 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มรูปขนาดต่างๆ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคผลงานการวิจัยสร้างสรรค์ หัวข้อ การสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทย ประเพณี ; กัลปพฤกษ์ ต้นไม้แห่งความสมปรารถนา เป็นผลจากการศึกษาและค้นคว้าแนวทางการสร้างสรรคผลงานศิลปะ ในแบบจิตรกรรมไทยประเพณี โดยมุ่งหวังถึงการแสดงผลแห่งการสร้างสรรคและอัตลักษณ์ของศิลปินทั้งด้านเนื้อหา แนวคิด และรูปแบบแนวทางการแสดงออก

1. สรุปผลและอภิปรายผลการสร้างสรรค

ในการสร้างสรรคนี้คณะผู้วิจัยถ่ายทอดความคิด สรุปมุมมองที่มีต่อกิลีส ความสุขและความทุกข์ที่หมุนวนอยู่ในจิตใจของมนุษย์ โดยใช้รูปทรงที่มีที่มาจากธรรมชาติผสมผสานกับ เส้น สี น้ำหนัก อ่อน – แก่ และการจัดสรรองค์ประกอบที่เคลื่อนไหว แตกกระจัดกระจาย หมุนวนไร้ทิศทางที่แน่นอน สะท้อนความสุขที่ไม่เที่ยงแท้ ที่ถึงแม้อย่างไรมนุษย์ยังต้องการไขว่คว้าความสุขนั้นเสมอมา คณะผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจมาจากสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันกับคุณค่าของภูมิปัญญา ความเชื่อ ความศรัทธา ของคนรุ่นเก่าก่อนหลอมรวมกับจินตนาการทางศิลปะโดยเฉพาะศิลปกรรมไทย และเนื่องด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กลวิธีหรือทฤษฎีการสร้างสรรคศิลปะแบบตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการสร้างสรรคศิลปะไทยในปัจจุบันจึงทำให้รูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรคงานศิลปะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกที่หมุนเวียนตลอดเวลา แต่ศิลปินไทยร่วมสมัยมีความพยายามในการปรับตัวและทนต่อกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้รูปแบบของการสร้างสรรคในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งทางด้านรูปแบบและแนวคิดตลอดจนเทคนิคที่นำมาสร้างสรรค คณะผู้วิจัยได้สัมผัสรับรู้ถึงรูปแบบและกลวิธีนั้น จึงนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมไทยที่สะท้อนแนวคิดส่วนตัวที่มีต่อความเป็นไปของสังคมปัจจุบัน โดยประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบส่วนต่างๆ เพื่อให้มีความร่วมสมัยปัจจุบันทั้งทางด้านเนื้อหาและรูปแบบตลอดจนค้นหาแนวทางการสร้างสรรคงานที่มีลักษณะส่วนตนและสามารถแสดงผลทางศิลปะออกมาให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ภายใต้จิตวิญญาณของความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค

ในการสร้างสรรคผลงานครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเกิดการพัฒนาในเรื่องของกระบวนการสร้างสรรค การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดลำดับและการแยกแยะลักษณะของข้อมูลที่จะนำมาใช้ได้ โดยลำดับ ทำให้เกิดพัฒนาการของรูปทรง องค์ประกอบ รวมไปถึงเทคนิคและวิธีการสร้างพื้นผิว การแต้ม การระบายสีอันเกิดจากการค้นคว้าทดลองสร้างสรรคอย่างมุ่งมั่น อีกทั้งความคิดจินตนาการและมุมมองทางศิลปะก็เติบโตและพัฒนาขึ้นตามไปด้วย

จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นพลังผลักดันที่เสริมสร้างความมั่นใจในการที่จะพัฒนาผลงานของตนให้เดินหน้าต่อไปในฐานะของผู้สร้างสรรคศิลปะไทยประเพณีและเป็นพลังที่จะส่งต่อไปยังลูกศิษย์ในฐานะของครูผู้สอนศิลปะสืบไปและยังได้รวบรวมและเรียบเรียงกระบวนการทำงานนี้ในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการเพื่อเป็นการง่ายในการที่จะพัฒนาการทำงานต่อไปในอนาคตและยัง

เป็นการถ่ายแก่ผู้สนใจในการที่จะค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะนำไปต่อยอดและ
สร้างสรรค์งานต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. 2549. ศิลปกรรมแบบพระราชนิยม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
 รุ่งศิลป์การพิมพ์, กรุงเทพฯ. 255 น.
- ชลุด นิมเสมอ. 2532. การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย. อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ.
 116 น.
- _____. 2544. องค์ประกอบของศิลปะ. ไทยวัฒนาพานิชย์, กรุงเทพฯ. 327 น.
- น. ณ ปากน้ำ. 2529. วัดเกาะแก้วสุทธาราม. เมืองโบราณ, กรุงเทพฯ. 88 น.
- _____. 2543. ความเข้าใจในศิลปะ. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, กรุงเทพฯ. 320 น.
- บริษัท เซลล์ในประเทศไทย. 2525. หอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์,
 กรุงเทพฯ. 63 น.
- ไพโรจน์ สโมสร. 2532. จิตรกรรมฝาผนังอีสาน. อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ. 308 น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. พจนานุกรมศิลปะ อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
 บริษัทเพื่อนพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ. 324 น.
- ศิษย์เก่าแผนกจิตรกรรมไทย โรงเรียนเพาะช่าง. 2550. จิตรกรรมไทย ครูสมปอง อัครวงษ์ โรงเรียน
 เพาะช่าง. อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ. 184 น.
- สนธิวรรณ อินทรลิบ. 2526. จิตรกรรมไทยสกุลช่างต่างๆ. แผนกบริหารกลาง มหาวิทยาลัย
 ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, นครปฐม. 120 น.
- สันติ เล็กสุขุม และ กมล ฉายาวัฒน์. 2524. จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา. เมืองโบราณ,
 กรุงเทพฯ. 132 น.
- สมชาติ มณีโชติ. จิตรกรรมไทย. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, กรุงเทพฯ. 302 น.
- สุมาลี เอกชนนิยม. 2548. ฮูปแต้มในลิมอีสาน งานศิลปะสองฝั่งโขง. มติชน, กรุงเทพฯ. 176 น.
- สุรศักดิ์ เจริญวงศ์. 2529. ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา
 ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. 48 น.
- _____. 2552. อธิบายไตรภูมิ. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย.
 มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. 60 น.

ภาคผนวก ก

รายละเอียดของผลงานการสร้างสรรค์

รายละเอียดภาพผลงาน

ภาพผลงานที่ได้รับ รางวัลชมเชย ประเภท จิตรกรรม
การประกวดภาพถ่ายและภาพจิตรกรรม จัดโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
วันอังคารที่ 16 สิงหาคม 2554 ณ หอศิลป์วัฒนธรรม กรุงเทพฯ

ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นได้รับรางวัล ประเภท จิตรกรรม

จากการประกวดภาพถ่ายและภาพจิตรกรรม จัดโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
วันอังคารที่ 16 สิงหาคม 2554 ณ หอศิลป์และวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ปทุมวัน กรุงเทพฯ

ศาสตราจารย์พิเศษชงทอง จันทรางศุ ประธานในพิธีและผู้มอบรางวัล

ภาพถ่ายร่วมกับกรรมการตัดสินการประกวด

- ภาพซ้าย ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี (ศิลปินแห่งชาติ) กรรมการตัดสิน และ
ศาสตราจารย์เกียรติศักดิ์ ชานนนารถ (ศิลปินแห่งชาติ) กรรมการตัดสิน
- ภาพขวา หม่อมราชวงศ์จักรธร จิตรพงศ์ (ศาสตราจารย์ชานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ภาคผนวก ข
เรื่องเกี่ยวกับไตรภูมิ

เรื่องของ ไตรภูมิ

วรรณกรรมทางศาสนาเรื่อง ไตรภูมิ มีหลายชื่อเรียกได้แก่ "ไตรภูมิพระร่วง" "ไตรภูมิโลกา" "ไตรภูมิโลกา" "ไตรภูมิโลกา" "ไตรภูมิโลกา" และ "ไตรภูมิโลกา" เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่แต่งในสมัยสุโขทัยประมาณ พ.ศ. 1882 โดยพระราชดำรินพระยาสิทธิเท รวบรวมจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกสี่ชั้นที่แบ่งเป็น 3 ส่วน หรือ ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ วรรณคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับ คติความเชื่อของชาวไทย เป็นจำนวนมาก เช่น นรก สวรรค์ การเวียนว่ายตายเกิด ทวิปทั้งสี่ ระยะเวลาทั้งปี กัลป์ กัลยยุค การล้างโลก พระศรีอารีย์ มหาจักรพรรดิราช แก้วเจ็ดประการ ฯลฯ

ไตรภูมิพระร่วง เป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไทซึ่งแต่งขึ้นเมื่อ วันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีระกา ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1864(ปีเก่า) จ.ศ.683 ม.ศ.1243 เป็นปีครองราชย์ที่ 6 โดยมีพระประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระมารดา และเพื่อจำเริญพระอภิธรรม พระมหาธรรมราชาลิไทที่ทรงรวบรวมข้อความต่างๆ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา นับแต่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์พิเศษต่างๆ มาเรียบเรียงขึ้นเป็นวรรณคดีโลกศาสตร์เล่มแรก ที่แต่งเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ อ.สินชัย กระบวนแสง ได้วิเคราะห์เหตุผลการแต่งไตรภูมิพระร่วงของพระมหาธรรมราชาลิไท ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองด้วย เนื่องจากไตรภูมิเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนรก-สวรรค์ สอนให้คนรู้จักการทำความดีเพื่อจะได้ขึ้นสวรรค์ หากแต่ใครทำชั่วประพฤติดนินดีศีลก็จะต้องตกนรก กล่าวคือ ประชากรในสมัยที่พระมหาธรรมราชาลิไทปกครองนั้นเริ่มมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขปราศจากโจรผู้ร้ายเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น การดูแลของรัฐก็ไม่อาจดูแลได้ทั่วถึง พระมหาธรรมราชาลิไทจึงได้คิดนิพนธ์วรรณกรรมทางศาสนาเรื่องไตรภูมิพระร่วงขึ้นมา เพื่อที่ต้องการสอนให้ประชาชนของพระองค์ทำความดี เพื่อจะได้ขึ้นสวรรค์มีชีวิตที่สุขสบาย และหากทำความชั่วก็ต้องตกนรก ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมเรื่องไตรภูมิจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมทางสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถเข้าถึงจิตใจทุกคนได้โดยมีต้องมียกกฎบังคับกันแต่อย่างไร

เนื้อหาเรื่องไตรภูมิพระร่วง อธิบายพอสังเขปได้ว่า ไตรภูมิพระร่วงเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงภูมิ (แดน) ทั้ง 31 คือ กามภูมิ11, รูปภูมิ16 และอรุภูมิ 4 ซึ่งมีเนื้อหาพรรณนาถึงที่อยู่ ที่ตั้ง และการเกิดของมนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และเทวดา ที่ตั้งเหล่านี้มีเขาพระสุเมรุเป็นหลัก เขาพระสุเมรุนั้นตั้งอยู่ท่ามกลางจักรวาล มีทิวเขาและทะเลล้อม ทิวเขามีชื่อต่างๆดังนี้ 1 ยุคนธร 2 อสินธร 3 กรวิก 4 สุกทัศน์ 5 เนมินธร 6 วินันตก และ7 อัศकरण ซึ่งเป็นเขารอบนอกสุด ทิวเขาเหล่านี้รวมเรียกว่าเขาสัตตบริภัณฑ์ ส่วนทะเลที่รายล้อมอยู่ 7 ชั้น เรียกว่า มหานทีสีทันดร ถัดจากทิวเขาอัศकरणออกมาเป็นมหาสมุทรอยู่ทั่วทุกด้าน แล้วจะมีภูเขาเหล็กกั้นทะเลนี้ไว้รอบเรียกว่า ขอบ

จักรวาล พันไปนอกนั้นเป็นนอกขอบจักรวาล ภูมิทั้ง 3 เรียงลำดับจากทุกข์ไปสุขได้ดังนี้คือ กามภูมิ 11 รูปภูมิ 16 อรูปภูมิ 4

กามภูมิ 11 แบ่งออกเป็น

1. นรกภูมิ เป็นภูมิต่ำที่สุดประกอบด้วยมหานรก 8 ชุม นรกบัว 128 ชุมและยมโลกนรก 320 ชุม

1.1 มหานรก มี 8 ชุม มีกำแพงเหล็กแดงลุกเป็นไฟอยู่เสมอล้อมเป็นสี่เหลี่ยม พื้นบนและพื้นล่างก็เป็นเหล็กแดงที่ลุกเป็นไฟ กำแพงทั้ง 4 ด้าน ยาวด้านละ 1,000 โยชน์ หนา 9 โยชน์ มีประตูเข้า 4 ประตู ส่วนพื้นบนและพื้นล่างมีความหนา 9 โยชน์ มหานรกทั้ง 8 มีดังนี้

1.1.1 มหาเวจिनรก หรือ นรกที่ทุกข์ทรมานมิเคยหยุดพัก เป็นนรกชุมที่ลึกที่สุดมีความทุกข์มากที่สุดในการวาลไตรภูมิ ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ในชาติก่อนนั้นได้ทำในอนันตริยกรรมหรือบาปหนัก 5 ประการคือ ฆ่าบิดา, ฆ่ามารดา, ฆ่าพระอรหันต์, ทำให้พระพุทธเจ้าหือพระโลหิต, ยุยงให้สงฆ์แตกแยกกัน ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้จะถูกตรึงศีรษะ แขน ในอิริยาบถที่เป็นในขณะที่ทำบาป(นั่ง ยืน นอน ฯลฯ) มีท้าวเหล็กแทงทะลุลำตัว มีไฟนรกคลอกตลอดเวลาแต่จะไม่เสียชีวิต ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ต้องอาศัยอยู่นานกว่าจะครบวาระ 1 กัลป์

1.1.2 มหาตปนรก หรือ นรกที่มีแต่ความร่ำร้อนเหลือประมาณ ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ชาติก่อนได้ฆ่าชีวิตสัตว์และคนเป็นหมู่มาโดยไม่รู้สึกลึก ผู้ที่อยู่อาศัยจะถูกทำให้ตกจากภูเขาสูงลงมาที่พื้นที่เต็มไปด้วยเหล็กแหลมยาว ถูกเหล็กเสียบทะลุลำตัวมีไฟนรกคลอกตลอดเวลาแต่ก็ไม่เสียชีวิต ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ต้องอาศัยไปจนกว่าจะครบวาระ ครึ่งกัลป์

1.1.3 ตปนรก หรือ นรกแห่งความร่ำร้อน ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้จะถูกไล่ให้ขึ้นไปทีปลายหลาว ที่มีไฟนรกลุกโชน ผู้ที่อยู่อาศัยจะถูกไฟคลอกจนพองสุก และจะกลายเป็นอาหารของสุนัข นรกหลังจากนั้นจะมี "ลมกรรม" พัดมาให้ร่างกายพินขึ้นมากและก็ถูกไล่ขึ้นไปทีปลายหลาวถูกไปนรกคลอกวนเวียนเช่นนี้จนกว่าจะครบวาระ 16,000 ปี โดยที่ 1 วัน 1 คืนในตปนรก เทียบเท่า 9,216 ล้านปีมนุษย์

1.1.4 มหาโรรูนรก หรือ นรกที่เต็มไปด้วยเสียงครวญคราง ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ชาติก่อนได้ปล้นขโมยของจากผู้ที่อยู่สูง เช่น สมณะ ครู บุพการี ฯลฯ ผู้ที่อาศัยจะต้องยืนบนบัวเหล็กที่กลีบคม มีไฟนรกแผดเผา มียมบาลใช้กระบองกระหน่ำตีร่าง แต่จะไม่เสียชีวิต ต้องอาศัยอยู่เช่นนี้ไปจนกว่าจะครบวาระ 7,000 ปี โดยที่ 1 วัน 1 คืนในมหาโรรูนรก เทียบเท่า 2,305 ล้านปีมนุษย์

1.1.5 โรรูนรก หรือ นรกที่เต็มไปด้วยเสียงร้องไห้ ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ ชาติก่อนเคยเผาสัตว์ทั้งเป็นบ่อยๆ หรือเป็นข้าราชการทุจริต ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้จะถูกไฟนรกคลอกในบัวเหล็กในอิริยาบถนอนคว่ำ การอาศัยที่นี้ 1 วาระ จะต้องอาศัยอยู่นาน 4,000 ปีนรก โดยที่ 1 วัน 1 คืนในโรรูนรก เทียบเท่า 576 ล้านปีมนุษย์

1.1.6 สังฆานรก หรือ นรกบดขยี้สัตว์ ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ ชาติก่อนได้กระทำการรณสัตว์ เมื่ออาศัยอยู่ที่นี้ ยมบาลจะผูกมัดผู้อาศัยหลายๆ คนเข้าด้วยกัน และใช้ค้อนเหล็กยักษ์ทุบร่างกายจนแหลกไป และ "ลมกรรม" ก็จะทำให้ฟื้นชีวิตมารับโทษใหม่ วนเวียนเช่นนี้จนกว่าจะครบวาระ 2,000 ปีนรก โดยที่ 1 วัน 1 คืนในสังฆานรก เทียบเท่า 145 ล้านปีมนุษย์

1.1.7 กาสตุตตนรก หรือ นรกที่ลงโทษด้วยด้ายดำ ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้จะถูกยมบาลฟาดด้วยด้ายนรก ซึ่งมีขนาดและความแข็งเท่าเหล็กเส้นโตๆ เส้นหนึ่ง แล้วใช้เลื่อยนรกเลื่อยให้ขาดเป็นท่อนๆ ผู้ที่หนีจะถูกเหล็กนรกปลิวออกมาตัดร่างกาย แล้วลมกรรมก็จะพัดโชยให้ฟื้นคืนอีกครั้งจนกว่าจะครบวาระ 1,000 ปีนรก โดย 1 วัน 1 คืนในกาสตุตตนรกเทียบเท่า 36 ล้านปีมนุษย์ผู้ที่อาศัยอยู่ที่นี้ ชาติปางก่อนได้ทรมานสัตว์เล่นๆ ทำร้ายบุพการี อาจารย์ สมณะหรือผู้มีพระคุณ

1.1.8 สัญชีวนรก หรือ นรกที่ไม่มีวันตาย ผู้ที่อาศัยจะถูกยมบาลจับนอนบนแผ่นเหล็กร้อนแดง และถูกยมบาลพันร่างขาดเป็นท่อนๆ ฉีกเนื้อหนังจนเหลือแต่กระดูกแล้วลมกรรมก็จะพัดมาทำให้ฟื้นมารับโทษต่อจนกว่าจะครบวาระ 500 ปีนรก โดยที่ 1 วัน 1 คืนในสัจชีวนรกเทียบเท่า 9 ล้านปีมนุษย์

1.2 นรกป่าว จะล้อมรอบมหานรก 4 ด้าน ด้านละ 4 ชุม รวมแล้ว มหานรก 1 ชุม จะมีนรกป่าวล้อมรอบอยู่ 16 ชุม รวมจำนวนนรกป่าวทั้งหมดจึงได้ 128 ชุม เป็นโลกของผู้ที่ทำบาปน้อยหรือเหลือเศษบาปอยู่น้อย น้อยเกินกว่าที่จะไปเกิดในมหานรก แต่มากเกินไปกว่าที่จะเกิดในภูมิที่สูงกว่า เป็นชุมที่มีความทุกข์ทรมานน้อยกว่ามหานรก แต่ก็ยังห่างไกลความสุขอยู่อย่างยิ่งยวด

1.3 ยมโลกนรก จะล้อมรอบมหานรก 4 ด้าน ด้านละ 10 ชุม รวมแล้ว มหานรก 1 ชุม จะมียมโลกนรกล้อมรอบ 40 ชุม รวมจำนวนยมโลกนรกทั้งหมดได้ 320 ชุม เป็นโลกของผู้ที่มีเศษบาป เหลือน้อยเกินกว่าที่จะไปเกิดในนรกป่าว แต่ก็มากเกินไปกว่าที่จะไปเกิดในภูมิที่สูงกว่านี้ การลงโทษ เบากว่านรกป่าว แต่ก็ยังห่างไกลความสุขอย่างยิ่งยวดเช่นกัน ยมบาลหรือนายนิรยบาลหรือผู้ดูแลนรกเฝ้าประตูนรกไว้ มีพระยายมราชเป็นผู้ทรงธรรมเที่ยงตรงเป็นใหญ่เหนือยมบาลทั้งหลาย หน้าที่ของพระยายมราชคือสอบสวนบุญบาปของมนุษย์ที่ตายไปหากทำบุญก็จะได้ขึ้นสวรรค์ทำบาปก็จะตกนรก

2. เปรตวิสัยภูมิ เปรตเป็นผีเลวชนิดหนึ่งในไตรภูมิบรรยายรูปร่างของเปรตไว้ว่า เปรตบางชนิดมีตัวใหญ่ ปากเท่ารูเข็ม เปรตบางชนิดก็ตัวผอมไม่มีเนื้อหนังมังสา ตาลิกลวง และร้องให้ตลอดเวลาแต่ก็มีเปรตบางชนิดที่ตัวงามเป็นทอง แต่ปากเป็นหมูและเหม็นมาก มนุษย์ที่ทำบาปกับบุพการี เช่น ด่าทอบุพการีและทุบตีบุพการีจะเกิดเป็นเปรต สรุปรวมๆ แล้วก็คือเมื่อตอนเป็นคนแล้วทำบาปอย่างใดเมื่อตายไปก็จะเป็นเปรตตามที่ทำบาปไว้ เปรตนั้นมีโอกาสดีกว่าสัตว์นรกเนื่องจากสามารถออกมาขอบุญกุศลจากการทำบุญของมนุษย์ได้

3. อสุรกายภูมิ อสุร แปลตรงตัวว่า ผู้ไม่ใช่สุระหรือไม่ใช่พวกเทวดาที่มีพระอินทร์เป็นหัวหน้า เดิมพวกอสุรมีเมืองอยู่บนเขาพระสุเมรุหรือสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั่นเอง ภายหลังพวกเทวดาคิดอุบายมอมเหล้าพวกอสุรมาจนไม่ได้สติ แล้วพวกเทวดาก็ช่วยกันถีบอสุรให้ตกเขาพระสุเมรุถึงจมลงใต้ดิน เมื่ออสุรสร้างมาได้สติแล้วก็สำนึกตัวได้ว่า เป็นเพราะกินเหล้ามากจนมามากมายจึงต้องเสียบ้านเมืองให้กับพวกเทวดาจึงเลิกกินเหล้าแล้วไปสร้างเมืองใหม่ที่บาดาลเรียกว่า อสุรภพ พวกอสุรกายมีบ้านเมืองเป็นของตนเอง เรียกว่าอสุรภพ อยู่ลึกใต้ดินไป 84,000 โยชน์ เป็นบ้านเมืองงดงามมากเต็มไปด้วยแผ่นดินทองคำ คือบ้านเมืองของอสุรนี้จะมีเหมือนสวรรค์ของเทวดา เช่น กลางสวรรค์มีต้นปาริชาติ กลางเมืองอสุรก็มีต้นแคฝอย เมืองอสุรมีเมืองใหญ่อยู่ 4 เมืองโดยมีพระยาอสุรปกครองอยู่ทุกเมือง ในบรรดาอสุรมีอยู่คนหนึ่งมีอำนาจมากชื่อว่า ราหู อสุรราหุมิหน้าตาหัวหูที่ใหญ่โตมากกว่าเหล่าเทวดาทั้งหลายในสวรรค์ ราหุมิความเกลียดชังพระอาทิตย์และพระจันทร์มาก ในวันพระจันทร์เต็มดวงหรือวันเดือนงามและวันเดือนดับ ราหูจะขึ้นไปนั่งอยู่บนเขาคุณธรรอันเป็นทิวเขาทิวแรกที่ล้อมเขาพระสุเมรุซึ่งเป็นที่อยู่ของเทวดา ราหูจะคอยให้พระอาทิตย์หรือพระจันทร์ผ่านมา เพื่อที่จะคอยอำปากอันกว้างใหญ่อมเอาพระจันทร์หรือพระอาทิตย์หายไป บางครั้งก็เอานิ้วมือบังไว้บ้าง เอาไว้ได้คางบ้าง เหตุการณ์เหล่านี้เรียกกันว่า สุริยคราสและจันทรคราส

4. ตีรัจฉานภูมิ หรือเดรัจฉานตัญญู คือแดนของเดรัจฉาน แปลว่าตามขวางหรือตามเส้นนอน ตรงกันข้ามกับคนซึ่งไปตัวตรง ดังนั้นสัตว์เดรัจฉานก็หมายถึงสัตว์ที่ไปไหนมาไหนต้องคว่ำอก ในหนังสือไตรภูมิตอนนี้เริ่มต้นกล่าวถึงสัตว์อันเกิดมาในแดนเดรัจฉานว่า มีเกิดจากไข่ (อณฺหชะ) จากมีรกอันห่อหุ้ม(ชลาพุชะ) จากไปไม้และเหงื่อโคล(สังเสทชะ) เกิดเป็นตัวขึ้นเองและโตทันที(อุปปาติกะ) สัตว์เดรัจฉานนั้นมีความเป็นอยู่ 3 ประการ คือ รู้สืบพันธุ์ รู้กิน รู้ตาย เรียกเป็นศัพท์ว่า กามสัญญา อาหารสัญญา และมรณสัญญา ส่วนคนนั้นเพิ่มอีกสัญญาหนึ่งคือ ธรรมสัญญา คือรู้จักการทำมาหากิน รู้บาปบุญ หรือตรงกับคำว่าวัฒนธรรมนั่นเอง สัตว์ที่กล่าวในแดนเดรัจฉานหลักๆก็มีดังนี้

- **ราชสีห์** เป็นสัตว์จำพวกเดียวกับสิงโต ไม่มีตัวตนจริงอยู่ในโลกนี้แต่เป็นสัตว์ที่อยู่ในวรรณคดีเท่านั้น

- **ช้างแก้ว** อาศัยอยู่ที่ถ้ำทองว่ากันว่าพระพุทธเจ้าเคยเสวยพระชาติเคยไปเกิดเป็นช้างแก้วอยู่หนึ่งชาติ

- **ปลา** ในแดนเดรัจฉานนี้ปลาที่อาศัยอยู่ที่นี้จะมีขนาดใหญ่มาก ตัวที่เล็กสุดก็ยาวถึง 75 โยชน์ ตัวที่ใหญ่ก็ยาวถึง 5,000 โยชน์ ปลาที่รู้จักกันดีคือ พญาปลาอนันท์ซึ่งหนุนชมพูทวีปอยู่

- **ครุฑ** อาศัยอยู่ที่ตามฝั่งสระใหญ่ชื่อสิมพลีสระที่ตีนเขาพระสุเมรุหรือสระต้นจิวกว้าง ได้ 500 โยชน์ พระยาครุฑที่เป็นหัวหน้าตัวโต 50 โยชน์ ปีกยาวอีก 50 โยชน์ ปากยาว 9 โยชน์ เท้าทั้งสองยาว 12 โยชน์ ครุฑกินนาคเป็นอาหารอีกทั้งยังเป็นพาหนะของพระนารายณ์

- **นาค** หรือผู้มีหงอนและมีเท้า นาคมีสองชนิด คือ ถลชะ หรือนาคที่เกิดบนบกและชลชะหรือนาคที่เกิดในน้ำ นาคถลชะจะเนรมิตตนเป็นคนหรือเทวดานางฟ้าได้แต่บนบก นาคชลชะจะเนรมิตตนเป็นคนหรือเทวดานางฟ้าได้แต่ในน้ำเท่านั้นเรื่องนาคเป็นที่รู้จักกันดีในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือเป็นบรรพบุรุษของชนชาติต่างๆ เช่น เขมร ลาวมอญ

- **หงส์** อาศัยอยู่ที่ถ้ำทองบนเขาคิซมกุฎหรือเขายอดคนกแร้ง หงส์เป็นพาหนะของพระพรหม

5. มนุสสาภูมิ กล่าวถึงฝูงสัตว์อันเกิดในมนุสสาภูมิ มีกำเนิดดังนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นปฏิสนธิในครรภ์มารดาก็เริ่มก่อตัวเป็นกัลละ กัลละมีรูปร่างโปร่งเหลวเหมือนน้ำหรือเหมือนเมือกตม เป็นคำที่ใช้เฉพาะสิ่งที่ห่อหุ้มก่อกำเนิดเป็นคนเท่านั้น กัลละที่ก่อเป็นตัวเด็กขึ้นมาตามวิทยาศาสตร์กล่าวเรียกว่า 'cell' เมื่อเวลาผ่านไปก็เกิดกลายเป็นตัวเด็กขึ้นนั่งกลางท้องแม่และเอาหลังมาชนท้องแม่ มีสายสะดือเป็นตัวส่งอาหารที่แม่กินเข้าไปให้แก่เด็ก เด็กที่นั่งอยู่กลางท้องแม่นั้นจะนั่งอยู่เวลาประมาณ 8-10 เดือน แล้วจึงคลอดจากท้องแม่บุตรที่เกิดมาในไตรภูมิแบ่งได้เป็น 3 สิ่ง คือ

- อภิชาติบุตร เป็นคนเฉลียวฉลาดมีรูปร่างงามหรือมั่งมียศยิ่งกว่าพ่อแม่
- อนุชาติบุตร มีเพียงพ่อแม่
- อวชาติบุตร ด้อยกว่าพ่อแม่

คนทั้งหลายก็แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ

- ผู้ที่ทำบาปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และบาปนั้นตามทันต้องถูกตัดตีนสิ้นมือและทุกขโศกเวทนานักหนา พวกนี้เรียกว่า "คนนรก"

- ผู้หาบุญจะกระทำบมิได้ และเมื่อแต่ก่อนและเกิดมาเป็นคนเขี้ยวใจยากจนนักหนาอดอยากไม่มีกิน รูปร่างก็ขี้เหร่ พวกนี้เรียกว่า "คนเปรต"

- คนที่ไม่รู้จักบาปและบุญ ไม่มีความเมตตากรุณา ไม่มีความยำเกรงผู้ใหญ่ ไม่รู้จักปฏิบัติพ่อแม่ครูอาจารย์ ไม่รักพี่รักน้อง กระทำบาปอยู่ร่ำไป พวกนี้ท่านเรียกว่า "คนเดรัจฉาน"

- คนที่รู้จักบาปและบุญ รู้กลัวรู้ละอายแก่บาป รู้รักพี่รักน้อง รู้กรุณาคนยากจนเขี้ยวใจ และรู้จักยำเกรงพ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่ครูอาจารย์ และรู้จักคุณแก้ว 3 ประการ คือ พระรัตนตรัย พวกนี้ท่านเรียกว่า "มนุษย์"

ในไตรภูมิพระร่วงกล่าวว่า มนุสสาภูมิประกอบด้วย 4 ทวีป ดังนี้

5.1 ชมพูทวีป ตั้งอยู่ในมหาสมุทรทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุ มีพื้นฐานเป็นรูปไข่ดกตั้งค่อมเกวียน คนมีรูปหน้ากลมดุจดั่งค่อมเกวียน อายุของคนในชมพูทวีปนั้น หากเป็นผู้ที่เป็นคนดีมีศีลธรรมอายุก็จะยืน หากมีลักษณะตรงกันข้ามก็จะอายุสั้น เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า

5.2 บุรพวิเทหทวีป ตั้งอยู่ในมหาสมุทรทางทิศตะวันออกของเขาพระสุเมรุ เป็นแผ่นดิน กว้างได้ 7,000 โยชน์ มีพื้นฐานเป็นรูปแวนที่กลม มีเกาะล้อมรอบเป็นบริวาร 400 เกาะ มี

แม่น้ำเล็กใหญ่ มีเมืองใหญ่เมืองน้อย คนในทวีปนี้หน้ากลมดั้งเดือนเพ็ญ มีรูปกะโหลกสั้น ทุกคนไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำชั่ว เมื่อตายแล้วจึงขึ้นสวรรค์แน่นอน ทำให้คนในทวีปนี้ไม่กลัวตาย และผู้ที่อาศัยในทวีปนี้ มีอายุ 100 ปีเท่ากันทุกคน

5.3 อมรโคยานทวีป ตั้งอยู่ในมหาสมุทรทางทิศตะวันตกของเขาพระสุเมรุ เป็นแผ่นดิน กว้างได้ 9,000 โยชน์ มีสัณฐานเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งดวง มีเกาะเล็กเกาะน้อยเป็นบริวารอยู่โดยรอบคนในทวีปนี้มีรูปร่างดังพระจันทร์ครึ่งดวง ทุกคนไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำชั่ว เมื่อตายแล้วจึงขึ้นสวรรค์แน่นอน ทำให้คนในทวีปนี้ไม่กลัวตาย และผู้ที่อาศัยในทวีปนี้ มีอายุ 400 ปีเท่ากันทุกคน

5.4 อุตตรกुरुทวีป ตั้งอยู่ในมหาสมุทรทางทิศเหนือของเขาพระสุเมรุ เป็นแผ่นดิน กว้างได้ 8,000 โยชน์ มีสัณฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีภูเขาทองล้อมรอบ มีเกาะล้อมรอบเป็นบริวาร 500 เกาะ คนในทวีปนี้หน้าเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีรูปร่างสมประกอบไม่สูงไม่ต่ำดูงดงาม กล่าวกันว่าคนที่อยู่ทวีปนี้เป็นคนรักาศิล จึงทำให้แผ่นดินราบเรียบ ต้นไม้ต่างก็ออกดอกดงดงามส่งกลิ่นหอมจรจรายไป ทั่ว และเป็นแผ่นดินที่ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ในแผ่นดินอุตตรกुरुทวีปนี้มีต้นกัลปพฤกษ์ต้นหนึ่ง สูง 100 โยชน์ กว้าง 100 โยชน์ ผู้ใดปรารถนาจะได้แก้วแหวนเงินทองหรือสิ่งใดๆ ก็ให้ไปยืนนึกอยู่ใต้ต้นกัลปพฤกษ์นี้ ผู้หญิงชาวอุตตรกुरुทวีปนั้นมีความงามดงามมาก ส่วนผู้ชายก็เช่นกันมีความงามดั่งเช่นหนุ่มอายุ 20 ปีกันทุกคน ทุกคนไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำชั่ว เมื่อตายแล้วจึงขึ้นสวรรค์แน่นอนทำให้คนในทวีปนี้ไม่กลัวตาย และผู้ที่อาศัยในทวีปนี้ มีอายุ 1,000 ปีเท่ากันทุกคน

6. จาตุมหาราชิกาภูมิ สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นแรก สูงจากพื้นโลกได้ 46,000 โยชน์เป็นดินแดนของผู้มีจิตใจสูงส่ง แต่ยังไม่เกี่ยวข้องกับในกามคุณ จาตุมหาราชิกาภูมิ แปลว่าแดนแห่ง 4 มหาราช สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่เหนือเทือกเขาคุนธรอันเป็นเทือกเขาแรกที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุ บนเทือกเขาคุนธรทั้ง 4 ทิศ มีเมืองใหญ่ 4 เมือง

- เมืองที่อยู่ทางทิศตะวันออกของเขาพระสุเมรุมีท้าวธรรฐเป็นเจ้าเมือง เป็นใหญ่เหนือคนธรรพ์ (เป็นอมมนุษย์จำพวกหนึ่ง ครึ่งเทวดาครึ่งมนุษย์ เป็นนักดนตรีและชอบผู้หญิง)
- เมืองที่อยู่ทางทิศตะวันตกของเขาพระสุเมรุมีท้าววิรูปักษ์เป็นเจ้าเมือง เป็นใหญ่เหนือคนาค
- เมืองที่อยู่ทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุมีท้าววิรุฬหกเป็นเจ้าเมือง เป็นใหญ่เหนือพวกกุมภภัณฑ์ (เป็นยักษ์จำพวกหนึ่ง มีท้องใหญ่และมีอذنตะเหมือนหม้อ)
- เมืองที่อยู่ทางทิศเหนือของเขาพระสุเมรุมีท้าวไพศรพเป็นเจ้าเมือง เป็นใหญ่เหนือพวกยักษ์ ท้าวมหาราชทั้ง 4 นี้เรียกรวมๆว่า จตุโลกบาลทั้ง 4 คือผู้ดูแลรักษาโลกทั้ง 4 ทิศ

7. ดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นสวรรค์ชั้นที่ 2 จากสวรรค์อภามาพจรทั้ง 6 ชั้น(จัดอยู่ในกามภูมิ) โดยอยู่สูงขึ้นไปถัดจากสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาขึ้นไป 336,000,000 วา หรือ 168,000 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุอันสูง 80,000 โยชน์ ซึ่งเป็นจุดสูงที่สุดที่ยังเชื่อมอยู่กับกัมมุตตมภูมิ

หรือโลกมนุษย์ (อาจเทียบได้กับยอดเขาโอลิมปัสในตำนานเทพปกรณัมกรีก) อาณาบริเวณโดยรอบ 80,000 ตารางโยชน์ มีท้าวสักกะหรือพระอินทร์เป็นผู้ปกครองเมืองบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเมืองใหญ่ที่สร้างอย่างงดงามด้วยทองและแก้ว 7 ประการ มีเสียงดนตรีบรรเลงอยู่อย่างไพเราะ กลางเมืองดาวดึงส์มีปราสาทใหญ่ที่งดงามเป็นที่ประทับของพระอินทร์

8. **ยามาภูมิ** สวรรค์ชั้นยามา เป็นสวรรค์ชั้นที่ 3 อยู่สูงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ 84,000 โยชน์ มีพระยาสยามเทวราชครองอยู่ สวรรค์ชั้นนี้สูงกว่าวิธิการโคจรของพระอาทิตย์ แต่ก็ไม่มีมืดเนื่องจากรัศมีแก้วและรัศมีตัวเทวดาส่องสว่างอยู่เสมอ

9. **ดุสิตาภูมิ** สวรรค์ชั้นดุสิต เป็นสวรรค์ชั้นที่ 4 อยู่สูงจากสวรรค์ชั้นยามา 168,000 โยชน์ มีพระยาสันดุสิตเทวราช พระโพธิสัตว์ซึ่งจะเสด็จลงมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มีพระศรีอาริย์โพธิสัตว์ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคหน้า

10. **นิมมานรดีภูมิ** สวรรค์ชั้นนิมมานรดี เป็นสวรรค์ชั้นที่ 5 อยู่สูงจากสวรรค์ชั้นดุสิต 336,000 โยชน์

11. **ปรนิมิตตวสวัตติภูมิ** สวรรค์ชั้นปรนิมิตตวสวัตติ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 6 อยู่สูงจากสวรรค์ชั้นนิมมานรดี 672,000 โยชน์ มีพระยาปรนิมิตตวสวัตติครองอยู่

รูปภูมิ 16 อยู่เหนือสวรรค์ชั้นสูงสุด แบ่งได้เป็น

1. **พรหมปารีสัชชาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จปฐมฌานขั้นต้น
2. **พรหมบุโรหิตาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จปฐมฌานขั้นกลาง
3. **มหาพรหมาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จปฐมฌานขั้นสูง
4. **ปริตตราภาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จทุติยฌานขั้นต้น
5. **อัปมาณภาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จทุติยฌานขั้นกลาง
6. **อาภัสสราภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จทุติยฌานขั้นสูง
7. **ปริตตสุภาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จตติยฌานขั้นต้น
8. **อัปมาณสุภาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จตติยฌานขั้นกลาง
9. **สุภกิณหาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จตติยฌานขั้นสูง
10. **เวหัพผลาภูมิ** ดินแดนของผู้สำเร็จจตุตถฌาน มีผลไฟบุลย์ พ้นจากการทำลาย

ของน้ำ ลม ไฟ

11. **อัสญญีสัตตาภูมิ** ดินแดนของพรหมไร้นาม มีร่างกายสว่างาม
12. **อวิหาภูมิ** ดินแดนของพระอรหันต์ชั้นอนาคามี เคยเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
13. **อตปปาภูมิ** ดินแดนของพรหมผู้ไม่เดือดร้อนทั้งกาย วาจา ใจ เพราะสามารถระงับนิวรณ์ได้

14. **สุทัสสาภูมิ** แดนของผู้เห็นสภาวธรรมแจ้งชัด

15. สุกตีสัญญา มิแดนของพรหมผู้เห็นธรรมแจ่มแจ้ง

16. อภินิหารสัญญา มิแดนของพรหมที่มีคุณสมบัติมากพอจะนิพพานได้

อรุณภูมิ 4 มิแดนของพรหมที่มีแต่จิต ด้วยไม่พอใจที่รูปกายเป็นสาเหตุแห่งความทุกข์
น่านปการ

1. อากาสนัญญาตนภูมิ มิแดนของพรหมที่มีแต่จิต เข้าถึง ภาวะมีอากาศไม่มีที่สุด

2. วิญญาณัญญาตนภูมิ มิแดนของผู้ที่เข้าถึง ภาวะวิญญาณไม่มีที่สุด

3. อากิญจัญญาตนภูมิ มิแดนของผู้ที่เข้าถึง ภาวะไม่มีอะไร

4. เนวสัณญานาสัณญายตนภูมิ มิแดนของผู้ที่เข้าถึง ภาวะไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่ มี
สัญญาที่ไม่ใช่ ไตรภูมิพระร่วงนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ การที่พญาสิทธิเทพรังมีพระราช
ประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระราชมารดาของพระองค์ แล้วยังมีการสั่งสอนประชาชนชาวสุโขทัยตั้งนั้น
การกล่าวถึงนรกสวรรค์ก็เป็นการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้มีความเกรงกลัวบาป คนสุโขทัยระดับศีลธรรม
สูงมาก อาจสรุปได้ว่าหลักจริยธรรมที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง ได้แก่

1. จงทำความดี - ถ้าทำความดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์

2. จงละเว้นความชั่ว - คนทำชั่วก็จะไปเกิดในนรก เป็นเปรตและสัตว์อื่น ๆ มีการ
กล่าวถึง นรกและสัตว์ที่อยู่ในนรก

3. จงทำจิตให้ผ่องใส - บำเพ็ญเพียร ทำสมาธิ

4. จงมีเมตตากรุณา - การที่จะบรรลุนิพพาน, บรรลุฌานสมาบัติได้ก็จะต้องมีเมตตา

ทั้งสิ้น

รวบรวมจากเอกสารการสอนในรายวิชา ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย

โดย รศ. สุรศักดิ์ เจริญวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย

คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติผู้วิจัย 1

ชื่อ-สกุล	นางสุทวดี สุวรรณ
ที่อยู่	105 เพชรเกษม 81 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160 E-mail ; sudwadee.suw@mutr.ac.th
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2539 โรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพฯ พ.ศ. 2541 คณะศิลปกรรม วิชาเอกจิตรกรรมไทย ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล คลองหก ปทุมธานี พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษา ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปัจจุบัน	- อาจารย์ประจำสาขาวิชา ทัศนศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ทุนการศึกษาและอื่นๆ	พ.ศ. 2555 - ได้รับทุนสนับสนุนงานสร้างสรรค์ศิลปะ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
กิจกรรมต่างๆด้านศิลปะ	- มหกรรมศิลปะเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิม พระชนมพรรษา 7 รอบ ห้างสรรพสินค้าซีคอนสแคว - นิทรรศการ “ศิลปะรำลึก 100 ครุประภิต (จิตร) บัวบุศย์” ศูนย์วัฒนธรรม แห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร - นิทรรศการ “ เพาะช่าง : ศิลปินเพื่อช่าง ” ครั้งที่ 4 หอศิลป์สมเด็จพระนาง เจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพ.ศ. 2553

ประวัติผู้วิจัย 2

ชื่อ-สกุล	นายนิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์
ที่อยู่	40/73 เพชรเกษม 81 หมู่ 1 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10160 E-mail ; nirojjar@mutr.ac.th
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2539 โรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพฯ พ.ศ. 2541 คณะศิลปกรรม วิชาเอก จิตรกรรมไทย ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล คลองหก ปทุมธานี พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษา ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปัจจุบัน	- อาจารย์ประจำสาขาวิชา จิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ - อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา - อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ทุนการศึกษาและอื่นๆ	พ.ศ. 2548 - ได้รับทุนมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรมติณสูลานนท์ ประจำปี การศึกษา 2548 พ.ศ. 2542 - ได้รับทุนนริศรานูวัตวิวงศ์ ประจำปีการศึกษา 2541 พ.ศ. 2554-2556 - ได้รับทุนสนับสนุนงานสร้างสรรค์ศิลปะ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
เกียรติประวัติและรางวัล	พ.ศ. 2556 - รางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทาน การประกวดภาพจิตรกรรม "เฉลิมฉลอง วาระ 150 ปี พระราชสมภพ สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า" - รางวัลชมเชย ศิลปกรรมช่างเผือก โดย บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด มหาชน พ.ศ. 2555 - ได้รับรางวัลสนับสนุนพิเศษ ระดับประชาชนทั่วไปจากการประกวดนามี ไพน์อาร์ต อะวอร์ด ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ. 2555 หัวข้อ “ส่งความสุข” - ได้รับรางวัลชมเชยประเภทบุคคลทั่วไป,รางวัลชมเชยประเภทกลุ่มและรางวัล

ภาพประทับใจจากการประกวดภาพวาดสีน้ำมันและอะคริลิกเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา “รู้รักสามัคคี ได้ร่วมพระบารมี 84 พรรษา มหาราชัน” โดย ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ

- พ.ศ. 2554 - รางวัลดีเด่น การประกวดภาพจิตรกรรม ภายใต้หัวข้อ "84 พรรษาธรรมราชา ประชาธิปไตย" เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554
- ได้รับรางวัลชมเชยการประกวดภาพจิตรกรรมหัวข้อ “ครู” โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ปี 2554
- รางวัลชมเชยการประกวดภาพจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 หัวข้อ “ในหลวงของเรา กับ ประชาธิปไตย” โดย สถาบันพระปกเกล้า
- พ.ศ. 2551 - ได้รับคัดเลือกผลงานเข้าร่วมในโครงการ 50 ศิลปินรุ่นใหม่ กระทรวงวัฒนธรรมและนำผลงานแสดง ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สะพานผ่านฟ้า

การแสดงผลงาน

- พ.ศ. 2555 - แสดงนิทรรศการ กลุ่ม “ต่างจินตนาการ ต่างความคิด” หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สะพานผ่านฟ้า ในเดือน กรกฎาคม 2555 และหอศิลปมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเดือน สิงหาคม 2555
- แสดงนิทรรศการกลุ่ม 4 Dimensions หอศิลป์จามจุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ.2553 - แสดงผลงานคู่ชุด อัตลักษณ์-รูป-รส ปีพ.ศ. 2553 องค์การยูเนสโก ถนนสุขุมวิท
- พ.ศ.2552 - แสดงผลงานคู่ ชุด ศรัทธา...มโนคติไทย ณ ศูนย์ศิลป์ศรีพิพัฒน์ (แพ บุนนาค)
- พ.ศ.2550 - แสดงผลงานคู่ ชุด Impression of Doi Tung ณ.สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศ
- พ.ศ.2546 - แสดงผลงานเดี่ยว ชุด Thai image ณ.สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศ กรุงเทพฯ
- พ.ศ.2544 - แสดงงานเดี่ยว At comme ถนนพระอาทิตย์

กิจกรรมต่างๆด้านศิลปะ

- แสดงนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46
- แสดงนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 22, 23, 24, 31, 32, 33, 34
- แสดงนิทรรศการศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 23, 24, 25, 26
- แสดงนิทรรศการการประกวดศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” ครั้งที่ 20, 21

- แสดงนิทรรศการ 50 ศิลปินรุ่นใหม่ ในโครงการ Art Market
กระทรวงวัฒนธรรม หอศิลป์พระราชินี สะพานผ่านฟ้า
- มหกรรมศิลปะเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิม
พระชนมพรรษา 7 รอบ ห้างสรรพสินค้าซีคอนสแคว
- นิทรรศการ “ศิลปะรำลึก 100 ครูประทีป (จิตร) บัวบุศย์” ศูนย์วัฒนธรรม
แห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
- นิทรรศการ “เพาะช่าง : ศิลปินเพื่อช่าง ” ครั้งที่ 4 หอศิลป์สมเด็จพระนาง
เจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพ.ศ. 2553